

PROGRES ȘI CULTURĂ

REVISTĂ PEDAGOGICĂ — SOCIALĂ — LITERARĂ

CONȚINUTUL:

Gânduri de Crăciun	LAZĂR DAVID
Suntem un zid	PROF. AUREL I. POP
Starea critică a vieții morale după războiu	PETRU NATEA
Naționalismul lui Eminescu	MIHAIL MOLDOVANU
Rostul școlilor de experimentare	TENEA AȘTILEAN
Problema înapoițiilor mintali	ILIE GRUIA
Cursurile dela Câmpulung-Mușcel	P. VIȘOIU
Elegie (versuri)	C. ȘTEFĂNIU
Recapitulări	NICOLAE ALBU

CRONICA :

Luna Tg.-Mureșului: Reflexii postume	I. C. MURĂȘANU
Desvelirea plăcii comemorative a lui Mihail Eminescu	IOAN BUTNARU
Pledicile cari stau în calea educației	ION COMĂNESCU

CĂRȚI:

Spătarul Neculai Milescu Călător în China (Tib. Moșoiu)	GEORGE MOCOFAN
Nicolae N. Petra: Băncile românești din Ardeal și Banat	IOSIF BĂTIU

Insemnări. — Banca Corpului Didactic Tg.-Mureș. — 1 Decembrie. — Insemnări de NIC. ALBU. — Insemnări. — Reviste și ziare. — Comunicatul Asociației Învățătorilor secția Mureș.

ANUL IV. No. 9—10.

NOEMVRIE—DECEMVRIE 1936.

Gânduri de Crăciun.

Și azi, ca și la începutul veacului creștin, evenimentul Nașterii Mântuitorului lumii este primit întreg de sufletele pure ale mulțimilor, prilej de luminare și înălțare.

Așteptarea lui Mesia cel profețit ia sfârșit și lumea sfâșiată de credințele păgâne, tiranizată de un cult lipsit de orice conținut omenesc, tresaltă de fiorul salvării apropiate. Soarele Dreptății împrăștie razele sale calde și luminoase în sufletele mulțimilor robite, și viața își găsește sensul său.

Natura întreagă ia parte la acest eveniment cosmic. Puterile cerești și pământești, în cor, laudă umila naștere a divinului Salvator. Ingerii aduc mesajul păcii și al iubirii între oameni. Steaua conduce învățații spre locul unde-și află deslegarea problema chinuitoare a întregii lor vieți. Se proștern la vederea izbăvitorului, anticipând prin acest gest șirul lung al învățaților, ce-i vor urma pe aceiaș cale, pentru că: „multă știință, apropiere de Dumnezeu“.

Nașterea Mântuitorului, aniversată în veacul de acum, este așteptată cu bucurie, nu numai de copii, a căror simțire îi transfigurează în față tablourilor, evocatoare, ci mai mult, de o lume desechilibrată de multitudinea curenților de idei, năucită de pașii giganti ai unei civilizații mecanicizante.

Crăciunul este un prim popas în drumul vieții ce

ne îndeamnă la meditație. În seara sfântă gândul ne poartă până la Betleemul Iudeei, căutând steaua călăuzitoare a destinului nostru. Nu mică ne va fi mâhnirea, când vom descoperi în sufletul nostru deșertăciunea unei vieți trăite prea puțin în spiritul învățaturii profund umane și etern valabile a Mântuitorului. Viața noastră este prea mult subjugată cotidianului, efemerului. Cu fiecare zi, îngropăm fără nădejde, o parte din viață, până când la sfârșit, vom dispărea ca orice lucru scos din uz. Acesta este instrumentul unei civilizații fără nici un sens. Nu căutăm împărăția cerurilor, bogăția spirituală ce ne-o picură în suflet marea taină a Universului. Demonul curiozității ne poartă o viață întreagă, ca să închidem ochii oboseți în cea mai dureroasă desperare. Lumea antică apusă în negura vremurilor nu poate să ne servească nici o pildă atât de omenească, atât de universal valabilă, cu învățături atât de sublime, ca umila viață a Mântuitorului lumii.

Istoria, numită de făuritorii ei *magistra vitae*, nu ne prezintă de cât un șir neîntrerupt de experiențe dureroase cari prin forța împrejurărilor, trebuie să se repete. Firul luminos al învățaturii predicate de Mesia este ascuns intenționat de trufia unei științe pretinse atotștiutoare. Iar omenirea este bicută neconținut de un destin crud, rezultat al greșelilor inveterate.

Învățătura creștină a fost sistematic ocolită în preocupările culturale ale contemporanilor noștri. Prin triumful ideilor de progres în toate domeniile artei și ale științei, morala creștină, este sfidată și desconsiderată ca o piedecă în marșul fulgerător al lumii. Egoismul atât de aproape de firea animalică a omului, nu poate duce bună prietenie cu dăruirea de sine propovăduită de Iisus Christos.

Cât de adânc omenesc este sistemul de pedagogie fondat de Pestalozzi tocmai pentru faptul că se întemeiază pe învățătura celui dintâi Învățător. Purtarea lui blândă cu copiii, iubirea sinceră cu care-i învăluia,

ajutorul ce-l dă celor săraci și orfanilor, sunt calități irar nspirate din viața Mântuitorului. Ajutorul dat poporului robit și sărăcit, prin răspândirea științei de carte pentru cunoașterea Bibliei, denotă gradul înalt de cultură creștină a acestui strălucit exemplar uman.

Din ce s'ar putea inspira mai bine mesianismul nostru național-cultural, dacă nu din viața sublimă a Mântuitorului? Indemnul Supremului Invățător să fie mereu viu în fața noastră: „Indrăsniți, eu am biruit lumea“!

E momentul să ne întoarcem cu inimile deschise la „lumina cunoașterii“ și să ne înălțăm gândul în fața lui Mesia, Domnul nostru și Mântuitorul nostru.

LAZĂR DAVID.

Suntem un zid...

Ne aflăm dela un timp incoace in plin iureş de exteriorizare a conştiinţei noastre de stăpâni şi a dreptului nostru indiscutabil asupra teritoriului cuprins între graniţele României. In niciun domeniu al vieţii naţionale, Românii nu văd şi nu intuesc aşa de clar, cum o fac in privinţa hotarelor ţării. Această clarviziune românească este categorica dovadă, că poporul român a încheiat definitiv discuţia asupra teritoriului său.

Conştiinţa noastră de stăpâni ai pământului Patriei noastre n'are nici an, nici zi de naştere: când am văzut lumina zilei, am zărit şi pământul nostru. De atunci şi niciodată noi nu ne-am mutat; niciun moş sau strămoş nu ne-a spus cât de frumos sau cât de pustiu era prin locurile de unde ne-au adus. Şirul întreg de străbuni au umblat pe acelaş pământ pe care-l călcăm şi noi azi; au băut apă din aceleaşi izvoare; au ascultat şuerul aceloraşi codri; s'au adăugat prin moartea neamului lor aşa cum şi noi, la timpul nostru ne vom adăuga lor, dând şi făcând loc fiilor noştri. Istoriceşte, între noi nu erau alte limbi s au neamuri; ne-au încercat in cursul vremii popoare streine; dar, „cum ventră se făcură, toţi o apă şi-un pământ“ şi noi am rămas, căci, „Apa trece, pietrile rămân.“

Neamul maghiar şi-a trimis avant-gardele in teritoriul nostru; ele erau grupuri de simpli ţărani maghiari care, in unele regiuni s'au asimilat cu poporul român, in alte regiuni, unde oficialitatea budapestană lucra sistematic, au asimilat ei pe ţărani noştri. La un moment dat, in urmă cu vreo 70 ani, oficialitatea magheară s'a decis să creeze din Ardeal o regiune etnică ungurească, dar legea firii s'a opus şi planul lor s'a prăbuşit.

Misterul fenomenelor curioase stă în existența realității românești, care nu este o operă de calcul birocratic și de ofici-nă, ci este o existență născută și concrecută cu pământul pe care-l locuște.

Coexistența Românului cu pământul patrii sale este o temă interesantă și a format obiectul de studiu și cercetare, stabilind adevăruri necombătute, pentru mulți scriitori etnografi indigeni și streini: Interdependența dintre mediul geo-fizic și individ, determinare structuralismului psihic al individului prin ambianța înconjurătoare fiind studiate au scos la iveală o serie de argu-mente decisive în favorul poporului românesc, arătându-l băști-naș în oricare parte a României de astăzi.

Compoziția-să zicem-a "rasei românești" are note și caracte-ristici explicabile numai prin trăirea ei într'o specială ambianță etnică și geo-fizică, în specie teritoriul de astăzi al patrie noastre. Caracterul de popor rural, de popor de munte, sănătate, vitali-tate, prolificitate, tradiționalism, sobrietate, chibzuială, simț de natură, gust estetic, ritm coreografic dovedesc că Românul s'a născut pe un pământ care a determinat producerea acestor ca-racter. Cele mai multe popoare s'au mutat și și-au ales patrie nouă. În spiritualitatea acestor popoare se resfrâng până astăzi caractere vechi, urme nedispărute ale unei existenți pe meleaguri care prin ambianța lor au determinat structuralismul lor psihic. Când astfel de popoare și-au pus problema menținerii patriei lor noi, au simțit nevoia formării unor *idei forțe*, făclii condu-cătoare. Bulgarii din peninsula Balcanică și-au sugerat la un moment dat *idela forță* că ei au misiunea reînvierii gloriei bizan-tine și au trăit și trăesc și astăzi în mirajul acestui gând. În via-ța poporului românesc nu figurează idei forțe formate după tiparul obișnuit, după metoda autosugestionară. Poporul romă-nesc a trăit și s'a menținut prin staticul său național; în subcon-știentul neamului nostru persistă o substanță etnică națională care l-a făcut să se simtă că el este numai așa și nu poate fi altoum. Târziu dela nașterea sa, în urmă cu vreo 130 de ani, s'a ivit și s'a formulat o idee forță pentru neamul românesc, ideea latină. Licărise această idee la câțiva protagoniști din seco-lul al XVI-lea, XVII-lea și al XVIII-lea, dar fără amploare și

fără stărnirea unui elan care să împingă la fapte în sens național. Ideia latină fiind pusă în plină lumină a revirat sufletul românesc și a îndrumat spiritualismul tradițional român spre concepția occidentală unde s'a găsit înfrățindu-se cu spiritualitatea neamurilor neo-latine.

Ceea ce isbește pe cercetătorul care urmărește studierea tipului român este diversitatea între Români din diferitele ținuturi. Hotărît se poate vorbi despre tipuri regionale. Alte note areă Munteanul, altele Moldoveanul, Basarabeanul, Bucovineanul și altele Ardeleanul. Deosebirile sunt însă de temperament, de sistem de atitudine față de semenii, de atitudine față cu obligațiile sociale; sunt absolut identici prin același simț față de pământul pe care trăesc, prin proverbiale dragoste de moșie, prin simțul religios deplin verificat. Sumara introspecțiune în natura intimă a ființei neamului nostru românesc și în spiritualitatea noastră, dovedește distinct existența realității românești în cuprinsul hotarelor României. De existența acesta noi nici că a trebuit să ne dăm seama căci o trăim și o afirmăm pe fiecare moment în oricare timp al istoriei noastre. Realitatea acesta românească a fost totdeauna nedespărțită; granițele politice de odinioară cu trecătorile dela Predeal, Turnu Roșu, etc. erau simple halte unde prezentam odată tichetul-passporte și nimie mai mult, decât doar bucuria nebună că putem păși pe teritoriul românesc unde tricolorul scos de sub veston atrăgea strigăte de "bravo" în locul ghiontului de jandarm obicinuit în Ardeal.

Alta era senzația și impresia Budapestanului când intra pe teritoriul Ardealului: simțea că intră în țară streină și spunea că acolo miroase a Valah; iar când sosea din nou la Budapesta spunea copiilor că a văzut o altă nație. Literații unguri n'au putut trece peste realitatea românească și pe multe pagini au pângărit numele nostru.

Când, începând cu veacul al XIX-lea, Români și-au formulat luminos ideia forță care avea să aducă izbânda din 1918, când Români au simțit că prin vinele lor curge sânge de Roman, oficialitatea maghiară-nu însă poporul maghiar și plutocrația Magnaților — s'a cutremurat și a început acțiunea de sugrumare. Acțiunea a eșuat; era împotriva legilor firii. Poporul românesc

a scuturat și a rupt lanțurile; a implantat stâlpii la margine de țară și înăuntrul țării a dat drept de stăpânire de ogor tuturor plugarilor, indiferent de naționalitate.

De două lucruri suntem conștienți:

Între granițele României sunt Români, care stăpânesc acest pământ nu prin calcul, în care ușor ar putea fi și smînteală, ci printr'o coexistare cu acel pământ; acești Români s'au menținut pe acest pământ prin simplul congenitalism și n'au putut fi scoși deacolo. Astăzi acești Români stau și sub lumina ce o revarsă conștiința ideii și misiunii lor latine.

Cine ar încerca să întreprindă un singur pas pentru cîntirea teritoriului românesc se va izbi de zidul realității etnice românești fortificată astăzi și prin înalta conștiință a valorii noastre naționale.

PROF. AUREL I. POP.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Starea critică a vieții morale după războiu.

(Urmare.)

Acasă în urma lor, au rămas cei fără scrupule de conștiință, cei cari n'aveau nici un ideal, cei cari profanau întreg patrinoniul național, au rămas beneficiarii războiului, cari purtați de hazard, au ajuns în posturi de mari răspunderi. În acest mediu prielnic s'au cuibărit, corupția, desfrâul și toate celelalte vici. De aici apoi, au pornit acele scandaluri, fără precedent în istorie și cunoscute de întreaga opinie publică.

Concepția materialistă a atins un apogeu nebănuit, o dragoste fără căpătâiu, de a parveni pe căi lăaturalnice și o veșnică fugă după aur. Materia a înlocuit spiritul, iar iubirea de arginți a dărâmat bisericuțele noastre, a ars altarele pe cari se frângea jertfa curată a dragostei de neam, și-a îndrăgirii a tot ce este înalt și frumos. Sclipirea ademenitoare a aurului a frânt aripile virtuților din sufletele noastre, ele au rămas seci și o arșiță mistuitoare băntuie în sufletele acelor, cari în sbuciumul tranșelor au rupt cu trecutul.

În toate straturile sociale, a pătruns virusul patimilor, care subminează sănătatea și vigoarea neamului nostru. Pătura muncitoare, pe urma crizei și-a curenților subversive, aduse de aiurea la noi se bălăcește în cea mai murdară promiscuitate. Centrele muncitorești au devenit adevărate focare de infecție. Clasa țărănească care formează 80% din populația țării noastre, iată singură pătură, care în bună parte a fost ferită de aceste curențe de disoluție. Țărănimea este singurul izvor de regenerare și singura scăpare a poporului nostru. Dar ca să fim sinceri, trebuie să spunem că și în această clasă au început să prindă rădăcini, curențele și sectele subversive. Aici s'a cuibărit politicianismul cu toate

urmările lui nefaste. Domnii dela oraș cu politica lor l'au adus pe sătean în situația de azi, ei l'au făcut pe sătean în stare să-și vândă votul pentru un litru de vinars. Să se știe că politicianismul va fi pierirea neamului nostru, dacă nu se va găsi cineva să curme acest rău din rădăcină. Să se mai știe apoi, că au pătruns între săteni boli murdare și chiar rușinoase, cari le macină sănătatea. Aceasta este icoana sinistă a satelor noastre.

Preoții, din logodnici ai Divinului Isus, din stâlpi ai bisericuțelor noastre, din provăduitori a unei lumi mai curate au devenit robi ai materialismului încarnat. Politicianismul i-a luat dela altare și i-a transformat în agenți electorali și predicatori ai corupției și disoluției sociale. Sunt și preoți cari după nopți petrecute în jocuri de cărți, legănați în plăcerea amețitoare a alcoolului, se apropie de sfintele altare ca să frângă jertfa de pe Cruce. Bisericile părăsite, și goale de credincioși, sunt certificate de paupertate misionară, în parohiile cu astfel de triste situații.

Invățătorul, prin însăși mistuna lui, trebuie să fie un factor de ordine, de disciplină și educație, dar de multe ori se transformă în factor de discordie și în unele cazuri — spre fericire, rare — în izvor de proveniență a viciilor ce frământă satele noastre. Am avut ocazie să-i văd jucând cărți la aceeași masă cu acei cari ar trebuie să soarbă mierea înțelepciunii depe buzele lor și i-am văzut bălăcindu-se și tărându-se în noroiul crișmelor sătești. Iar politicianismul a luat pe învățător dela apostolatul adevărat și l-a transformat în șef de sector politic și în predicator a urei și disoluției dintre săteni.

În casta din vârful piramidei sociale, mita și toate celelalte vicii s'au incubărit și tronează cu triste repercusiuni asupra vieții publice.

Toate acestea relatate până aici sunt numai tablouri palide a situației triste și a noroiului în care se scaldă oamenirea zilelor noastre.

Dar revin și zic : Omenirea după războiu rătăcește prin întuneric ca picătura de apă prin stâncile munților. I. Colfescu Delaturda spune : „Nu pe timp de cer noros și de furtună se produc recoltele bogate. Recoltele se produc după furtună, când soarele înaintează triumfător pe bolta cerească“ Omul tran-

șeelor se simte obosit, simte că o dogoare îi mistue sufletul, se oprește pe o culme, dar n'are puterea suflătească de a-și face bilanțul vieții parcurse, nu se poate uita înapoi căci i se pare viața goală și fără sens trăită și pornește înainte tot cu un gol în suflet, se simte chemat de hazard ca să-și împlinească destinul. Un erou din romanul: „Intoarcerea de pe front“ ne spune: „Și desigur va trebui câte odată să-mi scot ranița și să mă odihnesc și mă voi pomeni șovăind la răspântii și împiedecându-mă de obstacole; de multe ori va trebui să mă aplec și să mă apăr, să pierd multe și să renunț la multe. Dar voi continua să merg înainte cu pieptul deschis, fără să mă opresc și fără să mă uit în urmă. Poate nu voi putea fi nici odată fericit, poate că războiul a nimicuit cu totul puțința fericirii, și voi fi totdeauna puțin rătăcit n'am să mă aflu nicăiri la mine acasă. Dar, iarăși nu voi fi niciodată nefericit, pentru că are să fie totdeauna ceva care să mă susțină; fie chiar numai mâinile mele, sau un copac sau răsuflarea proaspătă a pământului.“

Oare generația tânără n'a apucat ea pe un drum mai sănătos; ea care n'a trecut prin sbuciumul războiului, ea care n'a luat parte la acel joc macabru, n'a găsit oare albia cea adevărată, nu poate să traseze ea un drum nou pe care să apucăm acum? Mie mi se pare că nu, căci a rupt-o și ea cu trecutul cel adevărat, mi se pare că suntem epigonii despre care vorbea odinioară Eminescu. Interesantă în sensul acesta este conversația dintre Manole David și fiul său Vasile — reintors dela oraș unde și-a irosit o parte din tinerețe — din romanul „Pământul ispitelor“ de B. Iordan: „Fiule, inceptu vorba Manole, fapta este o mare nesocontință. Trec peste faptul că nici n'ai vrut să știi de noi când ai făcut pasul acesta, deși nesocontința a acestui fapt aduce după sine ruperea oricăror legături sufletești dintre noi dar și blestemul părintesc care te poate urmări toată viața. Noi n'am ieșit niciodată din vorba părinților noștri, și asta a fost cea mai mare mândrie a neamului nostru. Eu îmi dau seama de ceiace s'a petrecut în sufletul tău și sunt cel dintâi care să te iert. Voi trăiți o viață ciudată pe care eu n'o înțeleg de fel. Ați rupt-o cu obiceiurile vechi, cu ascultarea pe care o datorăți părinților, v'ați bătut joc de cele sfinte și v'ați îndepărtat dela meni-

rea voastră. Nu ești tu singurul care face acest lucru. S'a schimbaț ceva in lumea asta, s'a rupt o spiță la roata vieții și carul merge mai prost ca înainte. Trebuie reparat ceva aici. Dar cine să re- pare? Voi ați luat-o cu mult inaintea noastră și vă credeți mai cu cap ca noi. Voi ați înbătrănit inaintea noastră. Uneori faptele voastre sunt minunate, altele sunt de-a dreptul regretabile."

— "Tată de-ai ști cât de sfâșiată imi este inima, nici eu nu mai înțeleg. Nu știu cine mi-a tulburat apele sufletului, că nu pot să mă uit in el. Imi dau seama de greșelile pe care le-am făcut. Nu știu un demon mi-a intrat in carne și in sânge." Aceas- tă conversație, pune față in față două lumi, cu credințe și con- cepții opuse. De-o parte, o lume curată, muncitoare, lume care acum apune, lumea lui Manole David și de altă parte, o lume svăpăiată, o lume a patimilor ce acum se ridică, lumea lui Vasile.

Puse toate acestea triste constatări in raport cu principiile și legile enunțate la inceputul acestei lucrări, se deschide inaintea noastră un adânc abis, un imens întunec, in care nu se vede lucind nici o rază de lumină de care să se anine speranțele noastre de mai bine și o decepție amară ne cuprinde sufletul. In noianul acesta de triste icoane, avem o singură consolare, că din marile suferințe ies marile evenimente, marile curente, marile reli- giuni ale umanității.

PETRU NATEA

Naționalismul lui Eminescu

Despre Eminescu s'a scris și s'a vorbit atâta în cât se pare că s'a spus tot ce era de spus. Se pare că n'a mai rămas nici un colț din viața și geniala sa operă, necercetat de ochiul iscoditor al criticului. Și totuși nu e așa. Adevărat că asupra operii sale s'au scris atâtea studii, critici, comentarii, etc. câte nu s'au scris despre opera nici unei alte figuri reprezentative a spiritualității românești. Mai mult, istoricii literari ca și literații, au căutat să romanteze viața lui Eminescu, așa cum se procedează în Apus de mult. Dintre aceștia vom aminti pe E. Lovinescu cu „Mite și Bălăuca“ și pe Cezar Petrescu cu magistrala sa operă, trilogie: „Luceafărul, Nirvana, și Carmen secularae“

Cu toate că s'a scris atâta, subiectul acesta este departe de a fi epuizat. Va trebui să se mai umple multă hârtie și să se consume multă cerneală până când creațiile lui Eminescu (fie literare, fie filozofice, fie politice sau sociale) vor putea fi înțelese pe deplin, până când se va putea arăta pozitiv uriașa influență ce au avut-o ideile sale asupra dezvoltării culturalo-politico-sociale a României din a doua jumăt. a veacului XIX.

În ultimul timp viața politică românească este viu frământată. S'a angajat o luptă năprasnică între „stânga“ și dreapta“ cele două idealuri politice actuale, cari își dispută întâetatea în lume. Știu cum sunt organizate amândouă și le cunoaștem și mijloacele de luptă.

La noi cei cari militează în cadrul dreptei sunt acuzați că stau în solda lui Hitler sau a lui Mussolini și că, în consecință, naționalismul nostru n'ar fi în fond, de cât național-socialism sau fascism, servil imitat, ca și cum neamul nostru n'ar avea naționalismul său dictat (comandat) de imperativul rasei.

Luptătorii naționaliști de astăzi, prin cari instinctul de conservare al neamului a țâșnit în vulcanice vălvătăi, caută să dovedească că naționalismul lor nu este de împrumut ci el izvorește din adâncurile neamului nostru, este imperativul categoric al rasei.

În această dispută naționaliștii noștri au alergat la luceafărul neamului românesc, la Eminescu, pe care îl arată fără puțință de contrazicere bine înțeles pt. cei de bună credință, ca pe părintele naționalismului românesc. Așa se face că astăzi, mai mult ca ori când, Eminescu este la cârma neamului său.

S'au răvășit file îngălbenite și prăfuite, s'a scormonit cu minuțioasă grijă tot ce a ieșit din pana măiastră a lui Eminescu pt. a i se determina ideologia politică, pe care a predicat-o neamului său, atunci când se află în fruntea „Timpului“ Deci latura sub care este mai mult studiat Eminescu în zilele noastre este cea politică. A trebuit să vină acest ceas de mare cumpănă pt. neamul românesc (pericolul iudaic și comunist) pt. ca să poată fi înțeleasă lupta dusă de Eminescu contra străinismului distrugător pt. ca să se vadă că, prin geniala lui intuiție, a simțit pericolul ce ne amenință neamul și a arătat calea de urmat pt. a se putea salva.

În studiul de față vom încerca a arăta care este ideologia politică a lui Eminescu și dacă ea este conformă cu aspirațiile momentului de față ale neamului.

Evident pt. a putea înțelege atitudinea lui politică trebuie să cunoaștem stările sociale și politice din momentul când. E. a început lupta.

Războiul dela 1877—78, prin care România și-a dat un bogat tribut de sânge, nu a satisfăcut toate doleanțele neamului, ci din contră tratatul dela Berlin l-a și nedreptățit luându-i sudul Basarabiei și trimițându-i și un număr însemnat de Evrei. În linii mari situația era aceasta: Basarabia luată, Dunărea amenințată, chestia evreiască pe umeri, granița dela M-zi nefirească, țărănimea sub jugul apăsător al păturei suprapuse (prin aceasta vom înțelege pe toți străinii: greci, turci, bulgari, evrei, pe cari împrejurările vitrege ni i-au adus pe cap și cari cu timpul au acaparat bogățiile țării, exploatând pe Români, frământări nesfârșite

înăuntrul țării, slăbiciunea guvernanților, etc. Pericolul cel mai mare îl prezenta pătura suprapusă. Eminescu a înțeles aceasta și a început lupta contra ei. În acelaș timp a întrevăzut și salvarea: țărănimea. Spre aceasta și-a îndreptat speranțele și încrederea când a spus: „Asupra poporului românesc istoric, asupra țaranului... s'a suprapus o pătură de populație străină, românicizată în parte, în privința limbii, dar neavând de loc nici natura, nici instinctul poporului nostru“ pt. că la noi „chestiunea socială e o chestie de parazitism. Plebea grecească, bulgărească, jidovească, . . . căreia i-e rușine de muncă sau care nu știe și nu poate munci din greu s'a încuibat deasupra poporului și-l stoarce până la sânge.“ Eminescu consideră pătura suprapusă ca o pleavă. Ori nu aceia formează poporul român. El spune: „Când vorbim de poporul românesc, știm de cine vorbim. Nu de amestecături, nu de oameni veniți de erii de alaltăeri în una din provinciile Daciei lui Traian, ci de acel element etnic, eșit din încrucișarea Romanilor cu Dacia, de rasa romană.“ Eminescu merge mai departe și demonstrează că însăși cultura nu poate pleca de cât dela pătură băștinașă. Cultura și civilizația unui popor izvorăsc din propriile sale rădăcini: „Nu de greco-bulgara subțire și nazalizată a secol. Fanarioților se va lega progresul limbii noastre, ci de începuturile sănătoase ale unui Ureche sau Miron Costin. . .“

Pătura aceasta suprapusă a căutat a ne falsifica conținutul nostru istoric. Contra acestui putregai se ridică Eminescu, cu toată energia și cu tot sufletul său.

Salvarea neamului, Eminescu o întrevede în lupta dintre elementele „istorice“. „E o luptă națională la care tot neamul românesc ia parte în mod instinctiv, cucerind bucată cu bucată bunurile lui naționale . . . limba . . . organizația socială . . . biserica și școala, una câte una.“ Pentru că nu trebuie să se uite: Poporul de jos, ca inteligență și ca inimă e superior păturii parvenite.“ Iată în ce lumină ne arată Eminescu pătura suprapusă: „Dela Seina și Bizanț, din spelunci și lupanare v'ați cules apucăturile politice și morale — nu din istoria și natura poporului nostru.“

Credem că am putut schița prin propriile sale cuvinte natura ideologiei politice a lui Eminescu. Evident contemporanii nu l-au înțeles. Abia în zilele noastre este înțeles.

Cunoscând ca nimeni altul pop. rom., limba și cultura veche românească, stăpân pe o cultură teoretică și filosofică universală E. a rămas până în zilele noastre: " cea mai puternică expresie a conștiinței românești. El a fost cel dintâi care a pus înaintea însemnătatea rasei și a îmbrățișat în chip mai complet întreaga problemă politică a neamului românesc, față de neamurile din- prejur. Cuvântul lui a deșteptat cele dintâi energii în lupta contra păturii suprapuse și a democrațiilor antinaționali cari începuseră a ne ameți cu teoriile lor de import "(S. Mehedinți).„ E. este părintele ideologiei naționale moderne în evoluția noastră. Mai mult ca ori care altul a crezut în neam, l-a simțit în adâncime, l-a înțeles în misiunea sa istorică" (O. Goga). „Cel mai mare curent de doctrină politică din anii de după o mie nouă sute . . . e scos întreg din articolele din „Timpul.“ (Em. Bucuța).

Condițiile sociale și politice din zilele noastre nu diferă prea mult de cele de pe vremea lui Eminescu. Așa că programul de luptă al naționaliștilor noștri (cari în marea lor majoritate s'au format la școala politică a lui E.) nu diferă de cel al lui Eminescu. Ceiace roade și astăzi la temelie statului este plaga jidovească (actuală și pe vremea lui E.) plus cangrena comunistă. Deci lupta trebuie dusă contra acestora pt. a smulge din mâinile lor bogățiile țării și mai ales pt. a întări pătura „istorică“: țărănimea. Iată cum ideologia politică a lui Eminescu este punctul de plecare al frământărilor naționaliștilor de astăzi; ceiace ne îndrituiește a-l considera ca părintele naționalismului românesc de totdeauna.

MIHAIL MOLDOVANU

Rostul școlilor de experimentare.

Din cele mai vechi timpuri și până în ziua de azi, școala a fost înaltul for la care se făcea apel pentru rezolvarea marilor probleme morale și sociale ale neamurilor. Orice embaras ivit în sânul unei societăți, unui popor, etc. își aștepta soluționarea tot dela școală.

S'a întâmplat de multe ori însă, ca societatea să aibă și decepții, neprimind dela școală, rezultatele întocmai cum le aștepta. Acest fapt se poate observa ușor și în zilele noastre, când majoritatea părinților își trimit copiii la școală cu singura dorință de a-i vedea diplomați, funcționari de stat ori particulari, dar, în fine, copilul lor să fie un om mai puțin trudit, un om mai mulțumit sufletește, un om care-și câștigă traiul mai ușor. Ori, câtă desamăgire mai gustă cei mai mulți părinți, alături de fiii lor „cu carte“! Au spesat zeci de mii cu întreținerea băiatului în școli, l-au îndăpărtat dela ajutoarele lor pe ani îndelungați și pentru totdeauna — pentrucă la sfârșit să n'aibă mijloacele de a-și câștiga o pâine! Desigur, nu este primul caz pomenit în istoria educației — și poate nici ultimul, — când școala să nu dea rezultatele dorite. De aceea ea rămâne totdeauna la menirea ei: educarea și instruirea tinerilor, conform imperativelor sociale.

Dar dacă nici școala n'a dat vreodată rezultatele dorite, s'au căutat în totdeauna motivele cari au zădărnicit-o, ori au condus la rezultate neașteptate. Și înlăturând cauzele, au fost îndreptate efectele. Schimbările s'au făcut, în majoritatea cazurilor, căutând ca școala să fie integrată intereselor sociale.

Modificarea unor sisteme de învățământ însă nu se pot face în masă, deoarece, unele teorii bune în aparență pot da greș în

practică. Așa unele imprudențe ar putea periclita generații întregi. De aceea schimbarea caută să se facă încet, cu mare precauție, numai în anumite școli, în școlile de experimentare.

Învățământul experimental, sub o formă sau alta, a fost practicat în toate veacurile, după cum ne dovedește istoria pedagogiei. Accent deosebit luând în sec. XVII-lea și culminând în secolul nostru, când unele din aceste școli au luat chiar caractere ciudate. Nu voiu să mă extind aci asupra istoricului lor, nici asupra sistemelor practicate, deoarece s'au scris lucrări speciale, în special despre școlile streine. Voiu insista aici mai mult asupra învățământului experimental dela noi și asupra condițiilor lui de desvoltare.

La noi în țară, până în secolul XX, nu se poate spune că ar fi fost ceva experimentări mai de seamă; abia câteva reforme școlare — legi, regulamente, programe etc. — au fost modificate, rămânând însă aceeași osatură intelectualistă în școli. După război și în special în decada noastră s'a simțit și se simte, mai mult ca oricând, nevoia de a se schimba și la noi învățământul, pe alte baze mai practice și mai solide. În anul acesta chiar, d. ministru dr. C. Angelescu, a încercat să schimbe cumva structura școlilor noastre practice, prin alte programe și alte numiri, pentru a le da un sens și a potoli în acelaș timp orgoliile mulțimii — dea-și duce copiii la licee... industriale, comerciale, etc. — formând din ei oameni cu știință de carte și totodată mai întreprinzători în viață. Suntem numai la începuturile unui încercări, pe ale cărei rezultate le așteptăm.

În tot cazul, la o experimentare a unor sisteme și metode noi, se tinde azi și în școlile noastre.

Un învățământ experimental propriu zis s'a practicat în foarte puține școli și într'un mod tare restrâns. Mai larg a fost aplicată metoda regionalistă, care cuprindea oarecari diferențieri față de vechea programă, în ceiace privește întuirea și studierea lucrurilor în natură și mai les cele din mediul ce-l inconjoară pe elev. Pentru experimentarea acestei metode, erau destinate câteva școli, în proiectul de reformă întocmit sub ministeriatul d. Gusti. Iar încercări răslețe, de a practica această metodă combinată cu principii din alte metode activiste, am întâlnit la Pitești și Magu-

rele—Ilfoy, sub conducerea d. prof. R. Petre, la Cluj, sub conducerea d. E. Chenciuschi, etc. Dar astăzi, pare că nu mai activează nimeni conform acestei metode, au abandonat-o cu toții.

Cea mai specifică școală de experimentări dela noi, și singura care încă nu și-a părăsit drumul, este școala de experiențe din Blaj a d. Toma Cocișiu. Această școală și-a întocmit ea singură programa după *trebuințele vitale* ale copilului, împărțindu-le pe două mari grupe și șase centre de interes: A. *Necesități sufletești*. B. *Necesități Trupești*, cu următoarele șase centre de interes: hrana, căldura, lumina, apărarea, munca și podoabele.

Metoda d. Cocișiu, este intrucâtva asemănătoare cu aceea reginoalistă. Copiii studiază natura în natură, caută în cărți pentru completare, cer lămuriri, etc. Iar din observările și constatările lor proprii își fac ei singuri manualul. (Pe larg a se vedea revista Blajul No. 5 din 1935, pag. 273—282. articolul nostru).

Iată-ne deci, în fața unui caz tare îndrăzneț! Programă nouă, muncă individuală și spontană, manuale făcute de elevi, etc. De aceea, multă vreme această școală a fost obiect de discuție și chiar de ironie. Azi are aprobarea Ministerului de 6 ani de zile, după rapoartele favorabile ale organelor de control. Presa și vizitatorii s'au pronunțat în acelaș mod favorabil. Și totuși experiența ei se restrânge doar la cursul complimentar, condus de însuși directorul școlii. Nici colegii dela școala d. Cocișiu, nici vizitatorii, nu-și iau îndrăzneala de a-i pași pe urmele d-sale. Rămân doar cu simpla admirație a actului văzut, fără a încerca să-l practice și dânsii.

Dacă sunt dascăli și educatori nemulțumiți de actuala stare a învățământului nostru, dornici de un reveriment și totuși nu vreau să pună în practică cece ar dori — și mai ales în felul cum li se arată, e firesc a ne pune și întrebarea: pentru ce? Și până când? Răspunsurile cari se pot da în acest caz, se pot referi atât la structura școlilor noastre de experimentări cât și de aiurea.

Cel mai formidabil obstacol pe care-l întâlnește experimentatorul în calea răspândirii unei metode noi, îl constituie *tradiția adânc înrădăcinată în firea omului*. Majoritatea oamenilor, deprinși cu o viață comodă, se mulțumesc cu sistemul moștenit, ca și cu

orice lucru al lor, chiar când ar fi mai slab, numai să nu fie obligați cu încercarea norocului. De aceea, experimentatorului i se cer în prima linie anumite calități morale și intelectuale, pentru a-și putea desăvârși planul și a-l face simpatizat și altora cari ar dori să-l urmeze.

Printre condițiile de popularizare ale unei școli de experimentări am putea enumera următoarele :

a). Să nu se facă prea mari salturi, dela școala obișnuită la școala nouă; să se facă o evoluție a învățământului, iar nu o revoluție, fiindcă altminterlea produce consternare în mijlocul maselor.

b). — Readaptarea învățământului conform noii metode, să satisfacă într'adevăr trebuințele vieții integrale, dela copilărie începând, până la maturitate. De aceea programa noii școli să cuprindă aceste trebuințe dela vrâsta fragedă a copilului — trebuința de joc, după cum se prevede în programa unor comunități școlare din Germania, — ajungându-se de aici la munca serioasă a omului matur.

c). — Conducătorul unei școli experimentale, trebuie să-și facă o propagandă lentă și treptată a ideilor sale, prin reviste speciale, broșuri; grai viu cu oamenii ce-i întâlnește; apoi deplasări și demonstrații cu școlarii săi, pentru a capta atențiunea lumii și a o pune în curent cu realizările sale binefăcătoare.

d). — Să-și facă colaboratori vrednici dintre tinerii cei mai capabili și entuziasmați cari ar avea dragoste și pasiune pentru metoda ce se experimentează. Iar metoda odată aprobat de minister ca bună, să fie impus și în unele școli normale, fie chiar și numai într'un mod restrâns și tot numai sub titlu de experimentări, pentruca viitorii dascăli să aibă cunoștințe despre aceste frământări pedagogice, încă de pe băncile școlilor normale.

e). — Tinerii învățători repartizați — după aptitudini — la școlile de experimentări, să aibă oarecare încurajare chiar din partea ministerului, pe tot timpul stagiului ce ar face la o astfel de școală. Și această încurajare am vedea-o, în anumite avantaje ce se dau învățătorilor din zonele eteroglotte, ori celor dela școlile de aplicații, în spor de leafă, de reducerea termenelor pentru grade și gradații, etc.

Sunt unele, din aceste condiții, cam oneroase în aparență, dar nu mai în aparență. Însă, pentru că o școală de experimentări să aibă sorți de izbândă trebuie să se bucure în mod copios de toată sollicitudinea. Nu doar' pentru că greutatea sistemului ar reclama sacrificii în plus, ci greutatea *începutului*, greutatea instruirii noilor educatori. Odată ce se constată eficacitatea sistemului și facilitatea noii metode — putându-se impune oficial în toate școlile — speșele și oboselile dela început vor fi răsplătite din belșug, atât pentru stat, cât și pentru experimentator.

Și rostul școlilor de experimentare aceasta este: de a găsi un sistem mai bun de organizare, o metodă de predare mai ușoară, respectând individualitatea copilului și dezvoltându-i în acelaș timp aptitudinile lui naturale, pentru a face din el un om mai bun și mai util societății și neamului.

TENEA AȘTILEAN

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Problema înapoia- șilor mintali.¹⁾

(Urmare.)

c) *Metode pentru cercetarea individualității.* -Să trecem acum la analizarea câtorva metode întrebuințate ca mijloace pentru cunoașterea individualității. Individualitatea este o unitate singuratică, în așa fel organizată, încât nu-și poate găsi identitate în altă individualitate. (Cum cercetăm individualitatea elevului de curs primar de: D C V Dănău și C N Dărvărăscu) Ea formează un tot unitar constituind suma particularităților prin care un individ se deosebește de altul. Și aceste particularități pot fi de natură fizică, intelectuală și emotivă. Când facem studiul individualității e necesar deci, a examina aceste trei aspecte: aspectul fizic, intelectual și emotiv, al individualității. Le vom lua pe rând.

1) *Aspectul fizic.* Cercetările psihologiei și ale pedagogiei experimentale, precum și noua orientare biologică în știința psihologiei, au stabilit că între corp și suflet este o strânsă corelație. "Viața influențează asupra evoluției creșterii, deci necesitatea cunoașterii legilor dezvoltării fizice a copilului, pentru a putea lucra la stabilirea armoniei între restricțiile vieții școlare și dezvoltarea normală a copilului. (Creșterea copilului în epoca școlară, P. Godin.) În deosebi asupra funcției cerebrale, creșterea fizică influențează foarte mult. O turburare înceată sau repede a funcțiilor creierului schimbă aptitudinile intelectuale. (Inflamația creierului aduce delirul, apoi tâmpenia) Stabilită deci strânsa legătură ce există între corp și suflet, urmează că un bun educator trebuie să cunoască bine atât fazele de dezvoltare trupească a copilului cât și sufletul său. Numai astfel educația își va atinge scopul său adevărat, scop ce încă din secolul al XVII-lea a fost preconizat de marele LOCKE prin genialul său dicton „Mens sana în cor-

¹⁾ Vezi începutul în No. 5, 6, — 1936.

pore sano" De atunci putem spune că idealul educației armonice, preconizat de Locke și apoi de Rousseau, documentat de neoumanisți și pus în aplicare de Pestalozzi și urmași săi, s'a impus în pedagogia modernă și a rămas neclintit până în zilele noastre. Stabilind însemnătatea unei educații armonice și a studierii aspectului fizic al individualității, să cercetăm acum, cari sunt mijloacele întrebuințate în pedagogia contemporană în studiul acestei părți din individualitate. În școala pentru științele educative, în "Institutul J.J. Rousseau" din Geneva, s'a făcut primul curs asupra creșterii și s'a observat, că copilul nu este un "omuleț" cum s'a crezut mai înainte. Desvoltarea copilului nu se face în bloc, ca la un cristal, viitorul adult în embrion, conform teoriei "omulețului", a fiziologiștilor din sec. al XVII-lea. Desvoltarea animalului și aceea a omului animal în deosebi, stă într'un șir de creațiuni, de funcțiuni noi, apărând când ici, când colo, fără ordine aparentă, ca un foc de artificii ale cărei țâșniri se înlanțuiesc în timp și în spațiu, ivindu-se adesea în noapte, fără să anunțe prin nimic locul și clipa apariției. (Bulletinul Ped. pag. 167) Fiindcă copilul este într'o continuă transformare produsă de creștere, cercetarea trebuie făcută des, pentru a putea observa schimbările produse. Examenul antropometric se face printr'un număr îndestulător de măsuri, în așa fel ca fiecare din ele să se completeze una pe alta, pentru exprimarea unei condiții anatomice a unei funcțiuni. BINET în colaborare cu N. VASCHIDE au încercat pentru prima dată a măsura în mod științific forța fizică, individuală, punând-o în legătură cu intelectualitatea și valoarea psihică a individului. O parte din aceste lucrări, aproape vreo 3/5 pagini au fost publicate în "Année Psychologique". E prima lucrare făcută în acest sens. Ochiul liber nu putea măsura aptitudinea unei curbe respiratorii, capacitatea toraceului etc.. Aparatele însă și experiențele metodice, au putut să ne ajute a fixa valoarea fizică a acestor funcțiuni organice și numai grație spirometrului, ergografului, cronometrului lui d'Arsonval, algeziometrului lui Catelle, compasului lui Weber, etc. am reușit a evalua forța fizică a unui individ. Metodele psihologiei experimentale sunt precise și cu numeroasele aparate ce-i stau la îndemână (dispoziție), fenomenele fizice ca și cele mintale, pot fi studiate, precizate și chiar bine definite. (Din problemele educației, studii de psihologie și pedagogie, de Stelian

Constantinescu) Studiul forței fizice are o importanță capitală în pedagogie. De dezvoltarea organică a copiilor, de chipul cum evoluează creșterea lor, e legată în primul rând și în chipul cel mai intim, facultatea lor mintală. Greenwood în lucrarea „Experimental studiul children“, una din cercetările cele mai recente asupra studiului antropometric și psihofizic al copilului, observă în urma studiilor făcute la școlile din Kansas-City, că sunt perioade în viața copilului, în care creșterea ajunge maximumul său. În aceste perioade, funcțiile vitale sunt pline de activitate, pentru a constitui acumulațiuni pentru viitorul corp, conchizând astfel că în aceste perioade educația să fie cât mai puțin intensă și redusă. Așa că educatorii și părinții sunt greșiți când nu țin socoteala de aceste capitale considerabile. Studiile continue din aceste timpuri, remarcă Greenwood, surmenajul, veghea multă, lipsa de somn, pot distruge constituțiile cele mai robuste sau să le slăbească pentru tot restul vieții. Afirmăm căci cu instrumentele înregistratoare: cu spigmografele, pletismografele, cronometrele și spigmomanometrele, algezimetrele, ergografele, dinamometrele, cefalometrele, etc. etc. se poate avea o metodă sigură de cercetări, neșovăitoare. Organismul fizic cunoscut, grație metodelor colective, sau cercetărilor de laborator, psihicul ne va fi mai ușor cunoscut. (Din problemele educației: St. C-tinescu.)

Curba sistematică arată că, copilul la naștere are 50 cm; după 5 ani ajunge la 1 m; iar la 15 ani se întrecește. După pubertate copilul o ia în înălțime cu o cantitate relativ însemnată, adică cu 15 cm în 5 ani, cu o cifră de 3 cm pe an, pe când înainte de 15 ani, statura crește în mijlociu cu 5 cm anual. Trunchiul contribuie la creșterea totală cu mult mai mult decât picioarele în timpul perioadei dinaintea nașterii și a perioadei de după pubertate. Membrele inferioare cresc mult dela naștere până la 7 ani. Din cele arătate se vede deci, că în creștere fiecare din părțile ce compun corpul, se dezvoltă separat, odată cu creșterea regulată în sensul cel mai potrivit pentru dezvoltarea armonică a corpului întreg și se înțelege ușor ce interes prezintă pentru educator cunoașterea variațiilor și a legilor acestor dezvoltări parțiale, căci abaterile dela acest ritm de creștere aduc turburări cari pot fi dăunătoare atât stării fizice cât și psihice și de care educatorul trebuie să țină seamă pentru a conduce dezvoltarea armonică și normală a copi-

lului. Marfan împarte perioada de creștere astfel: Între naștere și etatea de 6 ani și jum. este prima și a doua copilărie, a treia între 6 ani și jum. și 15 ani, etatea mijlocie a pubertății. P. Godin ia ca ultimă fază a copilăriei adolescența, adică fază dinaintea pubertății, când se petrece creșterea cea mai importantă prin lungirea membrilor inferioare. Vârsta de 17 ani și jum. sfârșește epoca pubertății propriu zisă și deschide faza inter-nubilă, pubertară. Ultima fază, Godin o numește semisilueta adultului, la 23 de ani și jum. El a observat că fetele, în comparație cu băieții, au un avans de creștere. Acest avans dispăre la vârsta de 6 ani și jum. când este egalitate între aceste două sexe. Dela 10 ani înainte, creșterea se accentuează iarăși la fete. Fetele fac în doi ani evoluția pe care băieții o fac în 5 ani. Această evoluție la fete se petrece între 10—12 ani și jum. iar la băieți începe abia la 12 ani și ține timp de 5 ani. Tot după Godin, evoluția variațiilor arătate prin proporțiile de lungime și lărgire ale corpului se împart în trei faze: Faza I-a se oprește la 6 ani, a II-a se cuprinde între vârsta de 6 ani și pubertate și a III-a se termină cu vârsta adultă, cu nubilitatea. Cea din urmă fază, în care creșterea proporțională în lățimea corpului se face cu mai multă activitate, este chiar faza în care creșterea proporțională în lungime se face mai lent. Oasele, care până acum au crescut în lungime, încep să se îngroașe în timpul pubertății. Mușchii membrilor, ai trunchiului, ai gâtului, ai feței și ai craniului cresc în semestrul apariției pubertății mai mult decât în semestrul precedent. Prin metoda auxanologică (polimetrică) aplicată în studiul creșterii s'a ajuns la legi generale. Una dintre legile generale ale creșterii, stabilită cu această metodă, este legea alternărilor. Adică niciodată corpul nu se dezvoltă în continuu ci alternând dezvoltarea în lungime, cu dezvoltarea în grosime. Din cele expuse până aici, se vede dar, că pentru a acomoda educația fiecărei individualități se cere mai întâiu cunoașterea perfectă a dezvoltării fizice a copilului, adică determinarea individualității sale somatice. În urma mai multor și amănunțite examene asupra copilului, la diferite faze ale creșterii sale, P. Godin, a putut stabili o formulă individuală în care sintetizează în deajuns individualitatea somatică în fiecare moment al creșterii. Metoda folosită de el în acest sens

este metoda succesivă, care urmărește pe același individ, din timp în timp, din semestru în semestru. Examenul este antropometric, fiziologic și chimic. Indicațiile culese asupra copilului sunt apoi combinate astfel, că se ajunge la stabilirea „formulei individuale”. Însă pentru a ajunge la această formulă educatorul trebuie să cunoască foarte lămurit anatomia corpului uman, în deosebi scheletul, pentru că el ne oferă punctele de reper în măsurătorile necesare. Intemeietorul acestei formule P. Godin s'a servit de un aparat numit „auxamometru” care printr'un mecanism special se putea transforma luând măsurătorile atât celor mici cât și celor mari. Măsurile se luau în metri astfel : a). Măsurarea înălțimii totale a corpului, luându-se apoi și alte înălțimi parțiale, apoi diametrele cari măsoară grosimea și lărgimea, diametrul vertical al craniului, diametrul toracic antero-posterior și diametrul transversal al toracelui. Diametrul toracic în expirație și inspirație. A treia măsură importantă este a circumferențelor, cari ne lămuresc asupra diferitelor părți ale corpului, cum sunt membrele, trunchiul, etc. Apoi vine greutatea corpului luată copilului desbrăcat. Unele măsuri se iau o singură dată, altele semestrial, semestrul fiind perioada cea mai practică și cea mai conformă cu cerințele fiziologice ale observației. Notările și măsurile ce le indica Godin, pentru stabilirea formulei individuale sunt : 1). Aprecierea generală a corpului copilului după ce a fost complet desbrăcat cu calificativele : mare, mijlociu, mic, gras, slab bine făcut. 2). După diagnosticul medicului, se însemna tot ce se observa la corp. Tot medicul stabilește diagnosticul semnelor de boală generală, trecută sau începută precum și simptomele unei afecțiuni nervoase actuale sau viitoare. 3). Educatorul va nota cu grijă cicatricile rănilor, urmele loviturilor, cocoașele, petele yinete, albăstrui, sau galbene, locul și cauza lor precum și epoca în care a fost primită lovitura. 4). Se notează asimetriile, mai cu seamă cele ale feței. 5). Diformitățile, adică modificările ce se ivesc în cursul creșterii, cât și deviațiile. 6). Se dă părerea și asupra reliefului muscular în general. 7). Se notează existența părului de sub braț și de pe pubis, arătând și abundențele lui. 8). Se notează și insuficiențele vizuale și auditive semnalate de examenul chimic. 9). Se adaugă și indicații asupra culorii pielii și grăsimii sale.

In fruntea listei se mai adaugă următoarele date :

- 1). Numele și pronumele.
- 2). Varietatea timbrului voci.
- 3). Starea adulților : culoarea părului, dar mai ales culoarea ochilor,
- 4). Pe foaia individuală se înseamnă și forța, raportul dintre durata activității și durata repausului cari pot fi observate in timpul jocului, la sporturi, la lupte, la scrimă, gimnastică, etc.
- 5). Se notează apoi temperamentul copilului, cât și tipul sensorial din care el face parte.

(Va urma)

ILIE GRUIA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cursurile dela Câmpulung-Muşcel.

Din inițiativa aprigului nostru președinte, D. V. Țoni — care mai tot timpul a fost între noi — am trăit 3. săptămâni încheiate o viață de internat, atât de neplăcută pentru elevii ordinari, dar care nouă cursiștilor, grație bunei conduceri, ne-a lăsat clipe neșterse, ne-a creat un nou crez și noi speranțe de bine și de progres pentru corpul din care facem parte. Au fost momente de neuitat. Viață comună: la masă, la excursii — cari se făceau în fiecare Duminică — la corurile conduse de Dl. N. Oancea — care deși ne improșca cu spirite usturătoare — a ajuns așa de simpatic, că la despărțire a lăsat un gol în sufletele noastre. Un adevărat artist în conducere. Inveți să cânti fără să vrei. Făceam câte 3 și chiar 4 coruri pe oră, de necrezut, dar cei ce veți avea ocazia să-l vedeți, vă veți convinge. La conferințe, amfiteatrul școlii normale era plin și arhiplin, când se anunțau conferințieri mai străluciți ca: Pamfil Șeicaru, I. Petrovici, D. Gusti, S. Mehedinți, și a, lua parte o mulțime de amatori localnici, din toate straturile sociale: profesori, avocați, ofițeri etc. Voiu căuta, ca să remarc, pe cei mai mulți, cari ne-au capturat cu frumoasele conferințe, începând cu cei din domeniul pedagogic, care au predominat. Dl. Prof. universitar Iosif Gabrea, fost învățător, ne expune în conferință statistici foarte dureroase, în ceiace privește — „structura școlii din România“ — constatând că mai toate statele își privesc structura școlii, după structura socială a statului. La noi tineretul nu-și găsește asimilația pentru funcțiunea de care este pregătit. Structura școlii românești nu se potrivește celei din Germania, unde

sunt 75% orășeni, 25% rurali. La noi fiind aproape invers, statul are o structură agrară, deci trebuie să se facă o educație în această direcție.

În privința analfabetismului stăm încă sus și tare cu un procent de 41¹/₀, în comparație cu Ceho-Slovacia 0⁰/₀, Polonia 4⁰/₀, Ungaria 5⁰/₀, Bulgaria 6⁰/₀, Rusia 30⁰/₀, și Iugo-Slavia cu 31⁰/₀. Cursul școlii primare durează: în 4 state 9 ani, în 8—8 ani, în 10—7 ani și în Portugalia 4 ani.

Statistica șc. primare pe 11 ani: 13 mil. promovați, 8 mil. repetenți. Prima serie cu 7 clase din 1928 a dat 26 mii absolvenți, 1929 cu 29 mii, 1930 cu 21 mii, 1931 cu 14 mii, 1932 cu 11 mii, 1933 cu 17 mii, 1934 cu 22 mii.

Cifre tot pe 11 ani: 11²/₀ trec în inv. secundar, 88⁰/₀ rămân numai cu școala primară, de care ar trebui să se ocupe mai mult statul. În inv. secundar: dela oraș 54²/₀, rurală 45²/₀, așa că cei din urmă sunt deposezați de proporția respectivă în pătura conducătoare.

În cele mai multe state s-a merg la șc. practice și numai puțin la șc. teoretice, la noi este invers. În 1933 am avut 106 mii în șc. teoretice și numai 2602 în șc. de agricultură. Inv. universitar: la drept au fost 42⁰/₀, restul la celelalte ramuri, pe când în Germania au fost 17⁰/₀. Avocații nu au nici o contribuție pentru viața economică. Procese, multe sărăcie multă.

Structura națională: Români 73⁰/₀, streini 27⁰/₀, în 1933 în toate liceile au fost Rom. 61 mii, streini 44.000. Recomandă ca să deschidem ochii în fața unei asemenea stări de lucruri, asociațiile județene să inițieze cămine pentru copiii merițiși dela sate și să nu mai îndreptăm copiii la școale teoretice.

Tot din domeniul pedagogiei ne-a vorbit Dl. Stanciu Storian despre „Evoluția gândirii la noi“, afirmând că școala Românească este un produs al evoluției. România intră într'o epocă nouă. Un scriitor strein spune că România este așezată la răspântia multor imperii moarte: Rusia, Turcia, Austro-Ungaria etc. În pedagogie cele mai mari influențe ne-au venit din Franța și Germania. Înainte de veacul al XIX n'a existat o pedagogie a burghezilor, căci nu exista această clasă. După 1900 pedagogia românească începe să progreseze, după cea occidentală, când a

luat naștere și clasa burgheză. În epoca fanariotă cei de sus erau liberi a se educa, cei de jos rămăneau doar cu credința.

Influența franceză s'a început prin sistemul Bell-Lancasterian împământenit în Muntenia de I. Eliade Rădulescu, iar în Moldova de Săvulescu. I. Ghica condamnă pe cei ce afirmă că știința este contra religiei. El a fost un precursor al lui Sp. Haret. Vasile Conta credea în evoluție ca Spencer. Datoria școlii este ca, copilul să fie educat după aptitudini, care experiență n'a fost căpătată pe cale teoretică. Cultura pedagogică s'a ridicat sub influența pedagogiei Franco-Engleză, care s'a terminat prin exterminarea sistemului Bell-Lancasterian. În a II- și III-a conferință tot Dl. St. Stoian ne-a vorbit despre „Influențele streine în limba și Școala din Polonia.

III. Tot la aceste cursuri am avut ocazia să auzim pe inițiatorul săptămânii pedagogice ce s'a ținut la Cernăuți anul aceasta, pe Dl. Prof. universitar Narly, care într'o animație generală, a vorbit despre „Școala activă“, afirmând că școala românească a rămas cu 100 de ani în urmă, și mai ales șc. normală, care întrebuințează și astăzi formalismul Herbartian.

În școala vieții mecanicul învață cu plăcere, deoarece îi trebuie pentru viață. În școală copilul nu vede interesul deoarece se dau cunoștințe multe în timp puțin, iar introducerea în viață se face în mod sintetic. Trebuie să introducem viața în școală și invers. Străjeria și cercetășia, vor contribui mult în acest scop. Colaborarea părinților, — în anume împrejurări — fac marea legătură între școală și viață. Precizează ca puncte principale într'o lecție: Introducerea, cuprinsul și concluzia.

O lecție trebuie să fie intuitivă cu aplicațiuni la principiile sociale. Integrativă, adică să se facă stabilirea între ideea nouă și cele vechi. Aplicații la principiile sociale, adică originalitatea specifică, avocației, care tinde spre o reală selecție. Nu putem fi perfecți până nu avem chemare. Societatea dorește ca fiecare lucru să fie perfect. Nu există contradicere între individ și societate, ci există armonie. Principiul social vine să trezească în om sentimente superioare, o armonie perfectă. Învățătorul este reprezentantul acestor principii, deci, el trebuie să fie o personalitate convinsă, care să ridice cuvântul tare, când vede gre-

șelile mediului inconjurător și să formeze copiii ferindu-i de ele.

IV. Cu altă ocazie am cunoscut pe tânărul pedagog asistent universitar N. Mărgineanu Cluj, care în conferința „tipuri psihologie” demonstrează că testele sunt periculoase, dacă sunt lipsite de o pedagogie bine înțeleasă. Psihologia se ocupă de acte psihice, dar nu se ocupă de persoana umana ca unitate. Se stabilesc concluzii, după cum cineva se îmbracă, mănâncă, după cum merge etc. Analizează cunoașterea persoanei umane, după construcția corpului clasificându-i în două tipuri; brevelini și longilini. Eminescu a fost longilin: poet, visător, pesimist; iar Caragiale invers; realist, cu humor în literatură, etc. Naturaliștii, medicii sunt brevelini, revoluționarii longilini. La femei tipul brevelin predomină. Copiii sunt brevelini, dar după creștere se selecționează pentru tipul specific. Adevărata clasificare se face la 32 ani. Tipurile în majoritatea cazurilor sunt ereditare.

În a II-a conferință ne-a spus ceva despre „problema personalității”, care în familie constituie o problemă absolut aparte. Viața înseamnă și obligație. Indulgența exagerată a părinților contribuie în răul educației, deasemenea și severitatea exagerată. Situația educativă cea mai avantajoasă e când sunt 3 copii în familie. Când e numai unul e prea mare animație, dar cu venirea celui de al II-lea, care-l detronează, se trece spre normal. E bine ca cel dintâiu să fie băiat, căci dacă e fată rolul se schimbă în dezvoltarea stărilor psihice. Când se trece de la al 4-lea, începe să vină copii nedorți. Dragostea este o operă de reciprocitate. Disciplina exagerată are urmări rele. S'a dovedit că cei mai mari revoluționari au fost crescuți sub o disciplină excesivă.

Problema sexualității care apare la 14-16 ani la 50% din familie n'a ajuns la o armonie sufletească, la idealul urmărit în univers. Sunt mame care fac băieților bae până la 20 de ani, fapt care face, ca idealul de soție, să nu fie admis, decât atunci când consoarta se aseamănă perfect cu mama și care duce la cea mai frecventă discordie în căsnicie. Cheia cea mai bună în educație este prudența formidabilă, căci psihologia a cercetat trecutul, dar în nici un caz viitorul.

V. Dl. I. Nisipeanu ne-a conferențiat despre „relațiile dintre școală și societate” D-sa afirmă că omul urmărește în viață

fericirea. Cei mai mulți părinți nu fac educația pentru adevărata ei valoare, ci urmăresc mai mult un scop material. Puțini se ocupă de educația sentimentelor superioare, pentru formarea caracterului, care se însușește mai ales prin imitație; I. din familie și II din școală. Copilul împrumută dela părinți și dela învățători toate cusururile. Omul cu adevărat cult se cultivă pentru el și nu se stăruie să întrebe ceia ce nu știe. El nu știe numai pentru el, ci multiplică împărțind și altor a. Apoi trecând la altă ordine de idei demonstrăm că programa și suprapopulația sunt mari piedici în educație, deci mai multe școli și mai mulți inv. Copiii stau prea puțin lângă învățător, iar disciplina e prea severă. Joan Ligthart îi privea cu ochii blânzi, pe când copiii se sbenguiau. Dela suflet la materie, din lăuntru în afară, trebuie să fie deviza oamenilor de școală.

În conferință II-a ne-a făcut teoria lecțiilor de gramatică, prin intuiție până la saturație, din principiu propriu asemănător cu al lui Karol Linke Viena și alții.

(Va urma)

P. VIȘOIU

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Elegie.

*Amurg pustiu ; s'aude un plâns ușor,
Răsare-o lună de melancolie.
Miros de praf și sgură cenușie
Pe-al gândului înțelenit ogor.*

*In noaptea care vine dintre brazii
Va picura tristețea peste noi.
Ne vom simți însingurați și goi
Și moartea ne va ciocăni și azi.*

*Prietenă, durerile de ieri
Ca niște viermi s'au furișat în noi.
Și iar suntem însingurați și goi
Cu inimile frânte de poveri.*

*Dă-mi mâna albă ; noaptea vine iar
Cu stele, cu fantome și strigoi.
Ne vom simți mai singuri și mai goi
Și toate cântecele fi-vor în zădar.*

*La noapte, visuri, stele vor fi scrum,
Tăcere grea — de plumb — se va lăsa...
Doar plânsul nostru va sbucni, așa
Ca un vârtej răscolitor pe drum...*

C. Ștefăniu.

D in vol. manuscris: „Game“

Recapitulări.

Cred că am spus greșit „recapitulări“ intitulind însemnările mele de aci, pe care le incredințez „Progresului și Cultură“ și cititorilor ei.

Ca să fie *recapitulare* în sensul larg al cuvintului, urmează să repet punctele de sprijin ale unei probleme a cărei enunțare se leagă de numele altora sau de al meu. În cazul de față, eu n'am drept. Chestiunea care mă preocupă, n'a tentat decit pe doi cărturari ai neamului românesc, pe enciclopedistul și infructuosul V. A. Urechia¹ și pe dl. N. Jorga.² Ceva mai tirziu, a încercat și dl. Tabacaru³, cu gândul de a-i completa pe aceștia, însă fără a isbuti. Toți trei sunt incomplet informați asupra trecutului învățămîntului românesc. Așteptăm pe cărturarul cu răbdare maximă și vast orientat, ca să ne dea această carte. Într'o convorbire pe care am avut-o cu Dl. Stanciu Stoian astăvară, aducând vorba despre trecutul învățămîntului primar din Ardeal și Banat, mi-a spus, că tocmai la o „Istorie a învățămîntului primar“ lucrează. Mă indoesc că va cuprinde tot ce trebuie să cuprindă o asemenea lucrare. Dar, asta numai fiindcă veni vorba de evoluția învățămîntului nostru.

Cum „i-au scăpat din vedere“ Dlui. Jorga atâtea greșeli și lacune în inventarierea străduințelor depuse în trecut pentru a da măcar o cit de puțină viață culturală străfundurilor de epoci, tot așa pot să greșească și alții.

¹ Istoria Școalelor românești — București 1886.

² Istoria învățămîntului românesc. Vălenii de Munte 1922.

³ Istoria Pedagogiei Românești. Bacău 1929.

Se știe că cel dintâi educator, cu care începe falanga „pedagogilor“ noștri, e Neagoe Basarab (1512—21) care scrise cu mină proprie o autobiografie și o colecțiune de tratate istorice, religioase și politice, intitulată: „Invățături către fiul meu Teodosie“. Că Neagoe Vodă, ca părinte, s'a ocupat de creșterea fiului său, o știm. Dar că l-a preocupat creșterea și a altor fii, rămâne numai să presupunem. Doar era un Domn cu o cultură *umanistă*, destul de temeinică. Ceva mai târziu, pela 1564, un hrisov rămas dela Pătrașcu Vodă ne dovedește că în Muntenia erau școale în care învățau fii de boeri. Desigur, Bucureștii ocupau locul întâi. De altfel, o și spune el aceasta: „Și eu miculu am scrisu și amu invetatu în scaunul orașului Bucuresci 1563 Aprilie 12“

Erau însă așa de rare aceste școale, încît chiar și unii fii de boeri își cîștigau cunoștințele sumare din scris și citit, tot în școalele — unde se găseau — atașate de biserici sau mănăstiri. Ca vai de ele, totuși erau bune. Dar au fost timpuri de deplin obscurantism în viața culturală a neamului românesc, cînd limina vie a cărții nu s'a mai zărit. Cel care însuși întruchipează ignoranța purtîndu-o în creerul și nestatornicia caracterului său, este Ion Alexandru Hiaș, Domn plîmbăreț pe tronul ambelor Prîncipate. Sub Domnia lui, s'a lăsat ca un amurg dens și întins, besna și întunericul peste poporul român.

Ingrijorat de soarta neamului său, mitropolitul Matei Mirieon îi dă o serie lungă de sfaturi — sau „consilii“, cum le numește el — care pot forma chiar și astăzi un îndreptar pentru cîrmuitorii popoarelor. Între sfaturile lui, un loc de frunte îl ocupă și acela ca să se edifice școale pentru poporul român, lipsit de asemenea „înstituturi de care alte neamuri s'au învrednicit de mult“

⁴ Arhiva istorică a României vol. I. pag. 122.

Cartea in care se cuprind „Consiliile ce au dat lui Ion Alexandru, Iliăşiu Vodă, Vlădică Matei Mirion“⁸ așa se vede că n'a ajuns in mâna istoricilor noștri. Altfel ar fi făcut uz de ea, mai ales Dl. Iorga. Eu am dat peste ea la un venerabil dascăl, de care mă voi ocupa undeva. Tot așa cum am copiat „consiliul.“ „*E drept să se edifice școale*“, îi dau loc aci mai la vale, publicarea lui socotindu-o de preț nu numai pentru cercetători, ci și pentru oricare cărturar român. Cu atât mai mult cu cât paginile acestei reviste trebuie să cuprindă și o cât de mică parte din contribuția oamenilor, pentru care școala a fost o problemă mereu vie. Să dăm dar, loc gândurilor Vlădicăi Matei Mirion, despre școală și însemnătatea ei pentru neam.

E drept să se edifice școale.

„Încă un lucru, prea luminate Doamne, se cade să mai faci: edifică școală unde să învețe oamenii carte, fundează instituturi unde să poată trăi câți învață carte, și unde să-și afle traiul și învățătorii înșiși, dă acestora tot ajutorul ce poate da Domnia; otărește, închină o moșie pentru acest scop, întărind darul cu semnătura și sigiliul tău ca, să fie pentru ținerea școlii veniturile câte se vor prinde de pre acea moșia. *De vei face acest bine, sufletul tău va merge în raiu, domnia ta va fi nemuritoare, numele tău va fi ca al lui Ptolomeu, care a pus să traducă cărțile Evreilor ce până astăzi trăesc în beserecele noastre; eară Ptolomeu are nume mare la toate împărățiile, laudându-l toți pentru binele ce a făcut. Fă și măria ta ca dinsul, deschide prin milele tale școală, de unde să se răspindească lumină în țeara ta, astăzi nu afli în această țeară om învățat, nu nici preot, nici călugăr, nici arthireu, nici laicu, pentru că n'au unde să învețe carte. Din neștiință apoi mii și*

⁸ Istoria celor petrecute în Tiesa Românească, începind dela Sierba Voivodă pînă la Gavril Voivodă: compusă de preasfintul între Arhicherei Mitropolitul Myreilor. Domnului Matei din Pogoninea. Veneția 1785

sute de rele : se facu crime și fără de legi mulțime, necuviință și cofuziuni de tot felul in besereci; preoții nu știu să boteze, nu știu să facă liturgia, când le vörbești de misterele credinței, stau și se miră ca și cum le-ai vorbi de lucruri de pe altă lume; barbaria lor e complectă, neștiind decât să mănince colivele și colacii ce le aduc. Buni, răi, însă așa cum sunt, tot se află cel puțin; dacă după ce vor muri și aceștia, nu se va mai afla nimenia să se facă preot, nici logofăt, nici grămătic, dacă nu se va deschide școală unde să poată învăța oamenii carte; atunci avem să vedem făcându-se și la noi ce a făcut Mahomed, care fiind barbar și neștiind deloc carte, și-întinse dreapta in cerneală, apoi o așternu pe hirtia de scris, ca urmele palmei lui să servească de semnătură. Fă acest bine, prea luminate Doamne, așa să-ți rămină numele in veci viu; fă să curgă apa ce răcorește sufletul și curăță mîntea fiecărui om: desvălește soarele științei înfășurat într'un întunecos nor, grosul nor al neștiinței ce a acoperit strălucirea înțelepciunii.

Oamenii au căzut așa de gios ca și vitele; nu știu carte, și cum vrei să se lumineze? Litera care e vie, dă și altora viață, înalță pe cei umiliți, pe cei mici mărește și cutez a zice că și orbilor dă vedere, vedere atit de ageră că îmbrățișează spațiile ceriului, numără și măsoară stelele. In toate împărățiile se află școală și case de creștere; numai in țara ta nu se află nici una: fă dară, măriă ta acest bine țarei tale."

Matei Mireon și-a terminat de scris cartea in Târgoviște la 27 Februarie 1648.

Vederile lui sunt parcă ale unui ministru de Instrucție de astăzi, care ar cere factorului constituțional mai multă atențiune și grije pentru cultura neamului.

Cită inteligentă și ce glas dulce trebuie să fi avut vlădica Mireon al Țării Românești!

S'o treacă și aceasta in cărțile lor cercetătorii culturi noastre din trecut!

NICOLAE ALBU

Cronica

Luna Tg.-Mureşului.

Reflexii postume, Expoziția A. Filimon.

(Urmare)

Pătrunzând în expoziția-bazar a D-lui Aurel Filimon ești cuprins și de emoții plăcute, dar și de o covârșitoare strângere de inimă.

Peste 1000 de obiecte așezate mai mult decorativ decât etnografic, te transportă cu gândul în umbra satelor murășene, în bordeiașul umil acoperit cu paie, unde româncele obosită de munca grea a câmpului, la lumina slabă a unei lămpi afumate, toarce moțâind lângă vatră din fuforul de cânepă, pentru a face cămășuță „copcilaștoi“ ce dorm duși pe lavița de lemn, acoperiți cu un „țol zdrențuit“.

Peste 1000 de dovezi de vrednicie românească, de trudă, de iscusință a unui popor uitat în robie timp de 1000 de ani. 10 secole în jug străin! 10 secole în sclăvia aceluia, cari nu au cruțat nici un mijloc pentru a te strivi ca neam, limbă și credință . . . și totuși să mai poți avea o artă a ta proprie, un grai aproape neprihănit, o credință — deși frântă în două — dar nestrămutată în fond; minuni de aceste, nu multe cunoaște istoria!

Se înțelege, în grămădeala obiectelor prăpădit adunate de Dl. Filimon, vom afla prea puține exemplare de artă tipic românească. Se pare că D-sa nu s'a străduit să culegă „florile“ cele mai frumoase din grădina artei populare murășene, ci a adunat tot ce i-a eșit în cale și mai cu seamă vechiturile uitate în fundul lăzilor ori obiecte scoase din folosință cari le-a putut obține „de geaba“ sau cu bani puțini.

Aici ar trebuie să fac o largă paranteză și să caracterizez pe marele „enciclopedist” care cunoaște toate științele fără să fi învățat vreuna din ele.

Las însă pe fiecare să creadă ce vrea.

„Au la Sibaris nu suntem, lângă capiștea spoielii,
Nu se nasc glorii pe stradă și la ușa cafenelii?”

(Eminescu)

Ne oprim la ciomegele măestrit crestate (impistrite) de ciobanii din Ibănești, Hodac, Rușii-Munți, Aluniș, Răpa, Deda ș. a. Formelor se deosebește uneori de aceea a bătelor cu măciuca tronconică cioplite de păcurarii din partea de miază-zi a Transilvaniei. Bătele murășene au măciulia ovală, bine pronunțată. Deși lucrată cu mâna liberă pare strunjită. Lemnul de preferință este alunul, uneori paltinul, cornul, frasinul, stejarul, călinul, băducelul rareori, tisa. Din punctul de vedere al originalității ciomagul ocupă locul de frunte atât în această expoziție „sui generis” cât și în viața individuală a săteanului din Valea Murășului. Băta este nedespărțită sa tovarășe de drum, de joc, dar mai ales cea mai îndemânată armă de apărare; nepoata „ghioagei nestrujite” din vremurile haiduciei. De aceea la înfrumusețarea ei, păstorul va pune toată sârguința, toată dragostea sufletului său. Crestăturile de pe corpul cilindric, sau prismatic sunt mai puțin adâncite ca în alte părți. Predomină ornamentul geometric, lina dreaptă, triunghiul, crucea, rozeta, zigzagul, steaua, rombul, crucea încârligată, apoi-brăul, inelul, cercul, semicercul, impletitura (frânghia) rareori melicul. Izvoadele luate din natură sunt atât de stilizate, că abea li se mai poate ghici origina. Deși elementele decorative mai sus înșirate le aflăm la mai toate popoarele cari au artă populară, de la Peile-Roșii până în fiordurile scandinave, în stepele Rusiei ca și în Balcani, în Tirol ca și la Poalele Alpiilor, nicăirea însă, gruparea lor, alternarea și varietatea, nu dovedește un gust atât de ales ca la noi. Aceasta e și părerea esteților streini ca: Haberlandt Le-Conte, Ramon de Bastera, ș. a.

Cu instrumentele cele mai primitive- (briceag, sulă-) ciobanul știe să înflorească băta sa, făcând din ea un obiect de artă. De cele mai multe ori crestăturile sunt imbibate cu praf de cărbune, apoi lustruite cu unt. Ornamentele colorate astfel, par gravuri de o rară finețe.

Tot cu praf de cărbune sunt decorate și creștăturile de pe furcile de tors pe cari ciobanii le dăruiesc fetelor în semn de dragoste. Lungimea furcilor de tors atinge 2 metri sau mai mult, pentru că în părțile Mureșului furca nu se pune la brăul torcătoarei, ci se fixează într'un scăunel anume făcut.

Peste 100 cătrințe cu fond negru sau vânat, în (albastru închis) tivite cu lână colorată, țesătură grosolană în 2 sau 4 ițe, la partea de jos o vargă mai lată brodată sau "aleasă" în război, cu fire de lână roșie albă, verde, albastru liliachiu, fluturi sau fir-de aur. La bază atârnă ciucuri scurți sau dantelă de lână variat colorată. Desenele ca și asociația culorilor a suferit în cele mai multe cazuri, influența streină. Dar „opregele" acestea sunt vechi (bătrânești). Generația tânără nu le mai poartă, înlocuindu-le cu șorțuri de postav sau catifea brodată cu mătasă, ori fir de aur. Crește luxul mână în mână cu sărăcia! Câteva cămăși vechi din pânză de în sau de bumbac cusute cu arniciu negru, ori cu mărgele, ne arată vrednicia fără seamăn a sătencelor noastre de odinioară.

Ștergare (chindee) cu o foarte variată ornamentație făcută la război sau cu acul.

O sumedenie de câni și blide ardelenesti, de a căror proveniență "se ceartă" cele 3 națiuni conlocuitoare: sașii, românii și săcușii. Adevărul este că astăzi numai prin casele românești le mai poți afla, din celelalte aproape au dispărut. Se înțelege nu vorbim de „intelectualii" cari vor să le reintroducă în mod „artificial".

Sutele de cruciulițe tăiate în alamă pe cari sătenii le poartă ca talismane ocrotitoare de tot ce e rău, ne arată religiozitatea intimă și adâncă din sufletul blajin al poporului nostru.

Interesante și caracteristice sunt lăzile de zestre lucrate din bardă și cuțitoaie (fără gilău,) din lemn de fag, primitiv decorate, cu scobituri nu prea adânci, în zig-zag, cruce sau rotocoale uneori alumate. În ele își „ducea" fata podoabele ei dragi, zorzoanele de îmbrăcăminte.

Celelalte obiecte din preajma gospodăriei: furci de fier și de lemn, pluguri, greble băltașe, piulițe, coveți, troci, budusnoate,

vânturătoare, seceri, coșerci, frigări, pirostirii, lavițe, cănacii, linguri, vârtelnițe, coarne pentru sare ori iarbă de pușcă, ceaune, teascuri, cupe, vedrițe, sucale ș.a. sunt așa de variate de la gospodar la gospodar, încât descrierea lor ar umplea pagini întregi. Varietatea aceasta se explică prin faptul că satele românești nu prea au meseriași specializați, ci fiecare gospodar își făurește singur uneltele trebuincioase. De aceea unele dovedesc multă ingeniozitate, iar altele sunt cu totul primitive. Dar tocmai acestea din urmă sunt mai vrednice de luat în seamă. Cioplindu-și fiecare unealta lui, în zilele de iarnă când lucrul câmpului încetează, gospodarul devine din ce în ce mai îndemânat, își dezvoltă gustul și priceperea, alungă lenea și urâtul și se ține departe de cărciuma blestemată.

Era să uit pieptarele și cojoacele cu mulți ciucuri de mătase cum se poartă pe la Deda, și alte mai puțin împoțate din Hodac, Ibănești sau Pîntic. Ce păcat că aceste cojoace ca și „șerparele“ sunt făcute de meșteri sași sau unguri ori alți târgoveți și astfel croiala ca și ornamentația, poartă pecete streină.

Aceeași poveste cu ploștile făcute de strungarii sași de la Reghin sau Bistrița, ori aduse de ruteni pe la târguri.

Ori ce s'ar spune, arta populară, ca și portul național, ca ori-ce produs al unei nații, nu poate avea valoare decât atunci când emană de la acea națiune și reprezintă cât mai fidel, caracterul, simțirea, viața, întregul ei suflet. Imprumuturile streine au înfățișarea neghinei din grâu.

Așa fiind, se naște întrebarea dacă colecția d-lui Filimoni cumpărată de Primăria locală cu suma de 54.000 lei și destinată secției etnografice a Muzeului de Istorie, Arheologie și Etnografie din Tg-Mureș, reprezintă chintesența artei populare, caracterul tipic și etnografic al satelor murășene, sau o improvizare făcută la iuțeală prin bătaia tobelor, ori smulsă din casele cele mai sărace în schimbul câtorva lei? Vândutu-ș'a săteanca ce are ea mai frumos, mai de preț în casa ei pentru un „bagatel“? Dăruit-a totul pentru muzeu? Dacă da, atunci pe ea trebuie să o lăudăm și nu pe abrahamii, negustori de vechituri. De ce nu s'a cumpărat co-

lecția D-lui Handrea, care conținea exemplare cu mult mai prețioase, din punct de vedere etnografic? Ori poate D-sa nu le vinde fiind-că îi sunt prea dragi pentru a le instrăina, sau.. n'are.. spirit comercial?!

— Vorba lui Cincinat Pavelescu:

„Așa, așa iubite Herz.

Eu fac doar spirit, nu.. comerț!.”

(Va urma)

I. C. Murășanu.

Desvelirea plăcii comemorative a lui M. Eminescu — la Tg.-Mureș.*

Asociația învățătorilor din județul Mureș își aduce aminte cu smerenie și cu respect de cel ce-a fost Mihail Eminescu.

Trecerea lui prin Tg.-Mureș — popasul făcut la hotelul „Calul alb“ de aici, dorul lui fierbinte de a vedea Blajul — de unde răsărea redeşeptarea națională — încăpățănarea cu care ținea să cunoască toate colțurile locuite de Români — să se edifice asupra stării și a suferințelor lor — dădeau de bănuț că acest copil de 16 ani va fi cineva — va lăsa urme adânci în inimile utșorilor Românilor. După 8 ani este numit directorul bibliotecii centrale din Iași. Savoarea mirosului de hârtie mucegăită îl atrage, îl singularizează și-l face să părăsească ideea întoarcerii la Berlin pentru a-și lua doctoratul în filozofie. În anul 1875 suplinește pe Xenopol la cursul de logică dela Academia din Iași, făcând parte și dintr'o comisie de examinare, iar mai târziu i se dă spre suplînire și catedra de l. germană a lui Bodnărescu.

Exigent față de sine, voește să-și scoată elevii filozofi și cu limba germană învățată la perfecție. Este sărguitor și meticolos. Intocmește caet de lecții, face împărțirea elevilor după aptitudini

*Cuvântarea din partea asociației învățătorilor din jud. Mureș

pe serii — dând fiecărui altceva de pregătit. Pentru a avea o cât mai minuțioasă cunoaștere a elevilor săi își face un catalog unde notează toate observațiunile. Boala nu-l împiedică a-și face datoria tot așa de conștiincios. După închiderea anului școlar în 1875 e numit revizor școlar al județelor Iași și Vaslui.

Activitatea vizibilă în această funcțiune și-o începe printr'un ciclu de conferințe pentru învățători și prin vizitarea tuturor școlilor cari erau în aceste județe. Frecvența mică, analfabetismul în plină înflorire, sărăcia insuportabilă, mortalitatea excesivă — determină pe revizorul Eminescu să se gândească la o reorganizare a învățământului primar.

Raportează situația ministrului Titu Maiorescu, propune soluții admirabile, preconizează schimbarea sistemului de dări, un regim mai liber al muncii, strânge un vast material de sociologie din care rezultă bogata activitate și concepția originală a marelui Eminescu. Din cauza intrigărilor politice — părăsește funcțiunea de revizor în Iunie 1876. Buna credință, destoinicia administrativă, capacitatea de muncă inteligentă și practică, bunul simț în toate acțiunile sale formează testamentul nemuritor al profesorului și revizorului M. Eminescu. Placa lui comemorativă — din capitala județului nostru — alcătuește porunca zilelor de astăzi: *La muncă cinstită și fructuoasă pentru neam și țară.*

Dascălul Eminescu trăește în sufletul colegilor săi de astăzi, precum trăesc poeziile nepieritoare în memoria neamului românesc.

Desvelirea acestei plăci să fie pioasă și respectuoasă aducere aminte despre omul, poetul și dascălul Eminescu.

IOAN BUTNARIU

Piedicile cari stau în calea educației.

**Conferința dlui Insp.
general Dr. N. Crețu.**

Cu o forță inepuizabilă, cu o continuă grijă de învățământul românesc în general și de cel al județului nostru în special, Dl. inspector general Dr. N. Crețu și-a ținut regulat conferințele săptămânale în fața unui număr impresionant de învățători din Tg-Mureș și împrejurimi. Din sacul vastelor d-sale cunoștinți, din multipla activitate și experiență stoarce și pentru noi îndrumări, metode, principii și norme de conducere în învățământ.

În jurul persoanei acestui distins cărturar radiază lumină, bunătate și respect în același timp. Fără să vrei ești cuprins de o teamă inexplicabilă când dai cu ochii de el, îți pier toate cuvintele și gândurile de până atunci.

Numai după ce-ți întinde mâna și-ți zâmbește binevoitor, numai după ce te incurajează cu vocea-i blândă și părintească, îți dai seama de bunătatea lui și că te găsești în fața unui adevărat profesor de pedagogie. Zâmbetul, râsul sonor ca și gestul amenințător al degetului, au semnificația lor și sunt măsurate cu multă chibzuință. Așa-i stă bine unui profesor încercat, unui îndrumător al învățătorimii. Ce frumos și limpede ne-a expus — în ultima conferință — piedicile cari stau în calea educației! — „Unde sunt aceste cauze? În tine omule, ne-a spus încă de mult Socrate. Cum le-ai putea vedea? Bine. Sufflă praful ce învalue inima și cetește-te pe tine însuși!...” Și conferențiarul reține atenția auditorilor cu un vădit interes — chiar dela început.

Factorii cari împiedică atingerea scopului pe care-l urmărim în școală sunt de două feluri: 1) de natură fizică și 2) de natură spirituală. — Toată lumea științifică este de acord asupra puterii

heredității, — această transmitere bună sau rea la urmași. — Un vânător a prins un pui de urs pe care l-a crescut, l-a domesticit încât nimeni nu se mai teme de el. În una din zile — mult mai târziu — stăpânul intră în casă căutând să-și lege o tăietură de la un deget care sângera. Ursul a început să miroase ceva prin aer, adu-mecă parcă o pradă nevăzută și cu o repeziciune uimitoare se repezi asupra stăpânului pe care-l sfășie înainte de a i se putea veni în ajutor. Instinctul, glasul înaintașilor mocnea în el pentruca la momentul oportun să și-l arate...

Dacă am aduna mai mulți copii de oameni criminali și i-am introduce într-o cameră unde se află, întinse pe o masă, toate obiectele cu care se poate răpune viața cuiva: cuțite, revolvere, puști, iatagane, etc., vom constata cu surprindere că ochii copiilor devin mai scîlpitori — se măresc, fața lor se luminează, mâinile caută și pipăie obiectele; întreaga lor ființă este cuprinsă de o vie satisfacție... Nu le-a spus nimeni, n'au văzut pe nimeni și parcă sunt gata a lovi...

„*Așchia nu sare departe de copac*” — ne spune și proverbul. În afară de criminali mai avem o mulțime de alcoolici, de sifilitici, de tuberculoși cari transmit slăbiciunea Organismelor — a defectelor lor. Ce s'a făcut sau ce se face pentru remedierea și curmarea răului? — Nimic. În țările cu o cultură și o civilizație înaintată cum sunt: Germania, Statele Unite, etc, totul este prevăzut, totul este îndreptat.

Legi speciale împiedică orice căsătorie a indivizilor cari lasă în urma lor numai jale, mizerie, nenorocire — contribuind prin aceasta la degenerarea rasei, a omenirii. Avortul este deasemenea legiferat pentru cazuri speciale; ba și cu știința se caută o intervenție fericită. Se ventilează aplicarea *sterilizării* — pentru regenerarea individului, a societății, a națiunii, a omenirii însăși.

Dar cealaltă categorie de oameni tâmpiți și idioți?

Reclus — după îndelungate cercetări — a stabilit că o întreagă comună din *Spania* este numai din această categorie de oameni. N'a intervenit nimeni pentru o cât de mică primenire.

Mediul fizic este o altă piedică în calea educației și a scopului urmărit de învățământ. Atmosfera, hrana, îmbrăcămintea, so-lul, clima, sărăcia sunt de cele mai multe ori de neînvinș. Ori-

cine rămâne neputincios cu toate metodele și principiile pedagogiei. Aici trebuie o imediată intervenție a oamenilor de bine, a inițiativei particulare, o societăților de binefacere, a statului însăși pentru îndreptarea — dacă nu curmarea răului. Altfel copilul se pierde ca o frunză de toamnă în bătaia crivățului...

Să presupunem că îndepărtăm toate piedicile înșirate până acum. Să fie oare suficient pentru a asigura o educație desăvârșită? Nu.

Freud — subtitlul psiholog — ne spune că trebuie să căutăm și să pătrundem în gândurile și ideile copilului. Inconștientul lui e foarte bogat în planuri, în îndemnuri, în idealuri, Numai cunoscându-le și studiindu-le vom putea preciza individul cu care avem să lucrăm și căruia să-i potrivim metodele și principiile de învățământ. Și dl. Inspector general ne pune în curent cu toate experiențele ce s'au făcut pentru studiul școlarului, pentru individualizarea învățământului — fără a se prejudicia câtuși de puțin soliditatea societății. Cu cât indivizii vor fi mai bine pregătiți cu atât vor fi mai utili în viață, societății și națiunii din care fac parte. — Deaceia o piedică serioasă în calea educației și a învățământului în general o consideră a fi chiar în persoana educatorului. Lumina stinsă ce rol mai are? Trebuie deci pregătire serioasă, cultivare neîncetată prin studierea problemelor cari se pun în fiecare moment în școală și în afară de ea. Învățătorul trebuie să țină flacăra aprinsă și cu raze calde să lumineze cărările ce duc la „*Virtute*” — la formarea omului deplin și întreg — justificându-și rolul de *apostol* și de *român*.

Astfel își încheie — Dl inspector general — interesanta conferință.

ION COMĂNESCU

Cărți.

Spătarul Neculai Milescu Călător în China (Tib. Moșoiu)

Ajunsesem ingrijorător de sceptic în privința calității zarzavutului nostru literar. Ciudata mea natură de a se lua mereu la harță cu pseudo-valorile, ar fi fost groaznic ulcerată într'un mediu mai sărac în tamburi, flașnetari, scapini, donquișoți și alte tertecute hidrocefale. Personal, beneficiez ca un guvern din zilele noastre — spiritual bineînțeles — de tot ce este anapoda în organizația vieții indivizilor, societății, a D-vestră, prea stimabile și stimați cititori, mă prăpădesc de voie când văd un burtăverde plin de prestață ca un cocor împăiat, idem când văd o femeie plângând, un popă „făcând curte“ la o damuzelă, un ministru asudând la tribună sau pe alții mănând porcii la jir, când unui avar i se fură banii, când un rege își pierde tronul, idem... idem înfărșit, un regiment de idem...

Această urată trăsătură, poate caracteristică a subsemnatului, nici n'am moștenit-o, nici nu mi-am impus-o: este un musafir nepoftit. Asemenea cheliei unora, prostiei altora, urăteniei feminine și impotenței bărbătușilor, m'am trezit, în urma unui riguros examen metafizic, cu sinistru concluzie a falimentului întregului crez al tuturor. Dacă cărciumarul căruia i-a venit în gând să rostească minunatul raționament: „Dacă bei, mori — dacă nu bei tot mori, mai bine, bea!“ ar fi trăit pe vremea lui Aristotel ce s'ar fi mai îndopat toți miniștrii și înțelepții veacurilor cu aroma acestui „tip“ din logica numitului! Parafrazând dictonul ăsta de mahala, dăm peste un altul cam așa: dacă zici ca alții, este rău de ei; dacă nu zici, este rău de tine; fii eroul rade-le în nas! Cu toate acestea am și eu momente când sunt stingherit și asta se întâmplă când găsesc o carte bună sau când una dintre iubitele mele mă amenință că-și face o baie cu vitriol. Ridendo castigat mores!

Când găsesc o carte bună! Ce-o fi aia carte bună? Mă întreb, vedeți Dvstră, fiindcă academiile și ministerele noastre n'au alcătuit încă un șablon obligator categorisirii valorilor literare — cum oare? Experimentează pe spinarea bietului embrion al acestei unități de valoare, creerul elevului, dela 7 până la 70 de ani (mai toți profesorii mor elevi) prin manualele didactice. Apropiati de nas un astfel de manual și veți vedea că miroase a fustă, odicolon și ignoranță. O carte bună însemnează după unii când se potrivește propriilor lor stări sufletești; după alții, când nu se potrivește niciuneia; după alții, când nu înțeleg nimic din ea, o, și câtă admirație radiază din ochii lor de sticlă! Insfârșit după alții, o carte este cea mai bună fiindcă alta n'au mai citit și — ce mai încoace, încolo, știți Dvstră singuri ce-i aia o carte bună. O paranteză inutilă. Cunoscând toate acestea am să mă apuc să scriu 15 milioane de cărți; pentru fiecare românaș câte una și să mai rămână și pentru copii. Este totdeauna bine să nu lași copiii săraci. Minoritarilor nu le dau nici una: eu țin la nația mea și pace bună!

Numele lui Tiberiu Moșoiu este cunoscut și din alte cărți. Iată pentru ce am pus mâna pe cartea asta cu oarecare neîncredere. Ce e mult este ieftin, zice un paragraf din economia politică. Astfel și conform spiritului meu de a face critică, prima frază nu mi-a plăcut. M'am gândit să n'o mai deschid și am lăsat-o la o parte. Apoi ce mi-o fi venit că iar au deschis-o. Fraza a doua mi-a plăcut „deschizător de drumuri neștrăbătute și mentor imperial“, aha, ça devient intéressant. Iată după urma căror cuvinte acest respectabil nume — Moșoiu și cu Tiberiu chiar, trebuie să-mi fie recunoscător.

Regret foarte mult că nu m'a făcut mama politicos (ce ne-vedere!) Din cauza aceasta am suferit mult și o să mai sufăr, ei, și?) De aia zic acumă că subtitlul „Călător în China“ pare a fi mai mult o reclamă luminoasă. Fiindcă, spre cînstea autorului, cartea numită este de o sinteză uluitoare. Vieța unui personajiu de talia lui Milescu este anevoie de prins în 248 pag. Calitatea indiscutabil superioară a unui astfel de spirit care s'a manifestat în toate ipostasele cuceririi gândului uman din epoca lui călcând 2 continente și lăsând urme adânci pe unde a trecut, pretinde o

mente cuprinzătoare, un suflet înțelegător și o simțire duioasă de artist dăltuitor în dificilul material al slovei. Tib. Moșoiu realizează o frescă de incomparabilă seninătate alcătuită din scenele cele mai evocatoare ale unei vieți sbuciumate prezentând eroul într'o stoică resemnare în fața oricărui neprevăzut și, mai ales, în fața oricărui desnodământ contrar așteptărilor, discordant bunului simț și în crâncen răboiu cu logica, infirmități ale vieții care l'au determinat să stea alături cu contemporanul său Pascaș situând „absolutul logic“ pe un plan transcendent sau să-l nege, condiționându-l.

Niculai Milescu, crescut în mediul amalgamat al școlii constantinopolitane și cu precise obiective — în acelaș timp — prin inevitabilă influență a teribilului Dosofteiu, a avut favoarea neprețuitelor posibilități de a se instrui ca prisosință și a pricepe însemnătatea compromisului în situații echivoce. Grămatic la curțile Domnești din Iași, se burzluiește contra lui Ștefăniță Vodă și acesta îi taie nasul. Ravagiile fizice ale mangerului domnesc le-a reparat un vestit medic din Germania dar rana morală l'a durut toată viața căci numele rău speculat de interesați era să-l coste mult în 2 împrejurări. A scăpat teafăr datorită intervențiilor unor persoane care-l apreciau ca pe un fenomen. Activitatea acestui om a fost uimitoare. Inzestat cu o voință de fier, capabil de eforturi invidiabile, condus de o inteligență în fața căreia păliau ca artificiiile pe lângă soare toate încercările celor din jurul său, Milescu ar fi putut ajunge la strălucite demnități și fabuloase avantagii dacă n'ar fi avut o meteahnă. Veșnică insuficiență a realelor valori: Modestia aceasta mai are încă un cusur: renunțarea, cu urmarea ei firească — dăruirea. Omul acesta a realizat o magnifică operă în slujba interesului colectivităților. Dela tăierea nasului și până spre sfârșitul zilelor sale când societatea înaltă a Moscovei mergea cu pași siguri spre civilizație, un șir neîntrerupt de jertfe și abnegațiuni i-a fost viața. În Rusia este centrul important al activității lui Milescu. Eminentul pribeag a folosit Rusiei mai mult decât 200 de miniștri. Lumina spiritului său tășnit în milioane de fulgere spintecând besna colosului rusesc. O mulțime de cărți didactice, de știință popularizată, de polemică, memoriile minunatei lui călătorii în ermetica

Chină cu prețioasele-i însemnări cari au servit geografilor moderni la stabilirea unor anumite date în harta Chinei, toate acestea au contribuit în cea mai largă măsură să evidențieze incalculabile rezultate ale divinei realizări generate de incandescența unui spirit excepțional. Astfel de om ar fi scăpat pe Diogene de oboasă și ar fi forțat pe Napoleon Bonaparte să mai zică odată : „Voilà un homme!“

Ambasador al curții din Moscova la Peking — ca cel mai potrivit din tot imperiul, pleacă împins de nepotolita lui sete de necunoscut și aventuri. Intransigent și hotărît încearcă să obțină maximum de rezultate, dar în fața unei mai neclintite intransigențe — ca cea chineză — este nevoit să se resemneze și să facă cale întoarsă, pradă celei mai crude desamăgiri. Consideră echivocul rezultatului misiunii sale ca pe cea mai mare înfrângere. Iși aranjează notele de călătorie fără a le bănuși adevărata importanță. Nici prin gând nu i-a trecut minunatului călător că 2 veacuri se vor scurge și abia atunci li se va cunoaște valoarea.

La întoarcere află de schimbări ciudate în capitală, merge însă liniștit și era cât p'aci să împărtășească soarta marilor dregători disgrățiați de noua putere instituită. Prințul Galițin care se infruptase din vasta lui cultură are prilejul nimerit să-i dovedească recunoștința, și o face. Primeniri, schimbări, tot mai noi schimbări până culminează cu Petru-cel-Mare, această prefacere și occidentalizare a colosului slav îl țin pe Milescu într'o veșnică fierbere. Instrucțiunile din ce în ce mai stăruitoare și oarecum cicălitoare ale Mitrop. Dosofteiu îl enervează în așa măsură încât detestă seminția elenă din a cărei glorie și-a supt o mare parte din seva vieții lui. Chestiunile religioase îi devin străine, lui căruia cu câteva decenii înainte — dintr'un impuls de nobilă generozitate pentru mercenarii credinței — i se datorește apariția primei opere românești în literatura universală cu ocazia concilierii capilor celor 2 biserici — apuseană și răsăriteană, răspunzând pastorului calvin, Claude. Acesta, în mod absolut condamnat — afirmase că biserică răsăriteană nu admite dogma Transsubstanționii; Milescu scrie : „Enchiridion Sive Stella Orientalis Occidentali Splendes, pune capăt controverselor și astfel numele unui moldo-valach este, pentru prima dată în istoria lumii, rostit cu stimă și respect.

Bătrânețea cu al ei cortegiu de licențe îl liniștește pe acest hoinar și veșnica ironie a sorții neinduplecate nu se sfiște să banalizeze și această existență eroică. Privește la desvoltarea voinicilor și mediocrilor săi copii, sfârșește liniștit o viață plină de ciudățenii. Vieța ? o sinistră comedie ; moartea? un epilog searbăd, constant și invariabil. Real, caduc, inutil ! Iată dece, personal, beneficiez ca nu guvern din zilele noastre de tot ce este anapoda în organizația vieții indivizilor, a societății, a Dv. prea stîmabile și stîmabili cititori, etc. etc. etc.

GEORGE MOCOFAN — BĂLA, MUREȘ

Nicolae N. Petra: Băncile românești din Ardeal și Banat.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

În editura Cartea Românească din Sibiu, a apărut în anul acesta o valoroasă carte asupra băncilor din Ardeal și Banat, datorită tânărului scriitor N. N. Petra.

E un studiu amplu, bazat pe documente și date riguros controlate, la baza căruia stă o bogată bibliografie de cărți, ziare și reviste, atât indigene cât și streine.

Nu cunosc în literatura noastră economico-bancară un studiu mai bine scris, mai concis și mai clar, despre desvoltarea și evoluția problemei și instituțiilor bancare ardelenice, ca studiul acesta.

Studiul acesta e împărțit în 3 părți. Prima parte se ocupă cu băncile românești din Ardeal și Banat până la 1914, a doua cu situația acestor bănci dela 1914 până azi, iar în partea a treia, care este cea mai interesantă, autorul preconizează admirabile soluții pentru refacerea creditului și a băncilor.

Să insistăm puțin asupra fiecărei părți.

Partea I. Primul institut de credit românesc ia ființă în Ardeal la anul 1872, prin înființarea băncii Albina din Sibiu. Începutul organizării creditului îl fac însă Sașii, înființând în anul 1835 un institut de credit la Brașov, urmat imediat de un al doilea, prin înființarea băncii "Kronstadter Allegemeine Sparkassa".

Prin înființarea băncii Albina situația economică a Ardealului subjugat începe să se învioneze și să se amelioreze din zi în zi.

Cel care a luptat ca un titan și prin străduințele căruia a luat ființă banca Albina, a fost un învățător din Rășinariii Sibiuului.

Primul institut de credit din Ardeal se leagă de numele lui Visarion Roman, dascălul neînfricat, care a muncit intens pe toate țărmurile, câștigându-și un loc de frunte în galeria corifeilor ardeleni.

Băncii Albina îi urmează în scurt timp alte bănci, înființate prin orașele și satele ardelenene, toate găsind și având un permanent sprijin din partea Albinei. În 1892, numai la 20 de ani după înființarea Albinei, avem deja 41 de bănci, cu un capital total de 1.510.068 fl.

Binefacerile acestor instituții de credit au fost incalculabile. „Băncile n'au fost instituții înființate de bancheri în sigurul lor folos, — spune autorul, — ci prin efortul comun al tuturor locuitorilor unui sat, al unui județ, sau al unei întregi regiuni locuite de Români”.

În perioada de timp 1893-1900, se mai înființează 59 de bănci, iar după 1900 urmează o epocă într'adevăr „constructivă”, când alte 175 de bănci românești își fac apariția.

Elementul strein, în instituțiile bancare înființate până la această dată în Ardeal, e inexistent.

În continuare, autorul se ocupă cu bilanțul diferitelor bănci, cu operațiunile de reescont, împrumuturi ipotecare, scrisuri funciare, lombard, ect..., închinând câte un capitol special „reuniunilor de credit și organizării băncilor românești în Ardeal și Banat.

Cu toată sănătoasa lor dezvoltare, băncile românești erau în inferioritate față de băncile celorlalte naționalități; o inferioritate numerică însă, nu calitativă, iar rolul băncilor românești în interiorul economiei noastre naționale e incomparabil cu cel al băncilor săsești și mai ales ungurești în economiile lor.

Partea a doua. Operațiunile bancare sufăr o oarecare eclipsare, din cauza războiului mondial. Epoca 1914-1918 e o epocă de nesiguranță, iar epoca Consiliului Dirigent e catastrofală pentru băncile și creditul din Ardeal. Operațiunile bancare stagnează, afacerile veroase sunt în floare, iar elementele minoritare își fac triumfal intrarea în inima creditului ardelen. Criza economică e din ce în ce mai acută, iar băncile din vechiul Regat falimentează cu duiumul. Cele din Ardeal se resimt, așa că la sfârșitul anul 1930 cade prima bancă.

Situația economico-financiară se înrăutățește cotidian, iar noțiunea de „conversiune”, e pe buzele tuturor.

Conversiunea, — spune autorul, — e cel mai tragic capitol din viața economică a Ardealului, și'n urma căreia au beneficiat numai streinii.

Partea a treia. În partea a treia, după cum am spus la începutul acestui articol, autorul propune soluții pentru refacerea băncilor și a creditului. Iată pe scurt părerile și soluțiile salvatoare propuse de autor.

În fruntea instituțiilor noastre bancare trebuie să fie oameni cu răspundere, oameni integri, așa cum a fost Visarion Roman, Partenie Cosma, iar nu semidocti și afaceriști murdari.

Ne trebuie legi cari să creeze, nu cari să distrugă, iar regimul bancar trebuie să fie „activ și creator”.

Ne trebuie credit național și nu strein, iar economia trebuie naționalizată. Marile falimente care au distrus ingrozitor creditul, au fost făcute numai de băncile evreești: Marmorosch Blank, Berkowics, Franco-Româna etc. . .

Ne trebuie deci un credit național și o clientelă românească. În ce privește politica bancară, autorul preconizează o politică bancară activă, „care înseamnă o apropiere a băncilor de clientelă, căutându-i interesele și a o servi așa cum o cere fiecare grup în parte”.

Și-acum, după ce am terminat această plictisitoare recenzie, mulți dintre cititori se vor întreba nedumeriți: Ce caută un studiu bancar în coloanele unei reviste pedagogice? Răspunsul nu e greu de dat D-lor. Primele instituții bancare din Ardeal au fost înființate și conduse, nu de către avocați și politicieni, ci de către învățători.

Exemplul cel mai eclatant îl avem în dascălul Visarion Roman, care a înființat primul institut de credit din Ardeal, Albina, care a avut o însemnătate primordială în dezvoltarea economică a Ardealului și Banatului. Pe dascălul Visarion Roman nu l-a mânat însă dorul de câștig, de avere când s'a străduit ca să înființeze în fiecare sat câte o mică bancă, reuniune de credit sau cooperativă.

Nu! El era călăuzit și stăpânit de ideea mare și sfântă, ideea „realizării unei unități a românilor ardeleni, pe calea mai puțin vulnerabilă din partea asupritorilor, aceia a solidarităților, în jurul unei asociații cu caracter economic.”

IOSIF BĂTIU

Insemnări.

Iosif Velceanu :

Colecția : Banatul muzical.

Cântece pentru coruri de copii pe 2 și 3 voci. Seria I. și II.

Învățătorii bănățeni în congresul lor din 1935 și-au exprimat dorința pentru întocmirea și publicarea unor colecții de cântece naționale și populare, colinde, cântări religioase și școlare, armonizate pe 2 sau 3 voci egale, adoptate puterii de execuție a cursului supraprimar.

Când au cerut acest lucru învățătorii din „țara corurilor de plugari și a mindrelor fanfare“, au dat glas unei chemări desprinse de pe buza pământului bănățan. Această provincie are o constituție spirituală specifică. În toate virstele vremii a fremătat; e permanent sub zodia unui neastimpăr; un geniu colectiv — ca să întrebuițez un paradox — își împlinește destinul. Viața Banatului nu se aseamănă cu viața nici unei provincii românești. Istoria culturală a acestui ținut, e un arc de triumf peste străduințele celorlalte provincii. Începînd dela Paul Chinezu și pină la sculptorul Romul Ladea din zilele noastre, viața Banatului se leagă, strins, de fiecare epocă prin șirul lung al atitor bărbați de seamă pe care i-a dat. Aici au țîșnit energii multe. E adevărat că n'a dat un geniu, un creator care să predomine. Mihai Roșu (un Gheorghe Lazăr al Banatului), Dimitrie Țichindeal, C. Diaconovici—Loga, Paul Iorgovici, Eftimie Murgu, Vicențiu Babeș, ori Ion Vidu, sau Sabin Drăgoi, Iosif Velceanu și Filaret Barbu, nu sunt decât niște forțe mari, dar genii mărunte. Și cred că toți împreună nu-l egalează pe Eminescu. Însă, din punct de vedere al serviciilor aduse sufletului colectiv, românesc, apoi aceștia, au făcut mai mult.

Revenînd la colecția „Banatul muzical“, spunem că minunată alegere au făcut colegii bănățeni cînd i-au încredințat dlui Iosif Velceanu alcătuirea și editarea acestor colecții de coruri. De numele d-sale se leagă realizarea primului *almanah învățătoresc* (1898—99) (Activitatea dlui Iosif Velceanu, ca învățător, va forma obiectul unui studiu al nostru). Banatul întreg i-a recunoscut meritele acestui dascăl, cînd l-a ales președintele Asociației Corurilor și Fanfarelor romine din Banat.

Cu prestigiul pe care-l are, observațiile d-sale au servit totdeauna ca un corectiv. În prefața la colecția inaugurată cu seria I de coruri, dsa, strecoară o observație, amară pentru un adevărat bănățan : „În lumea nouă de azi mulți dintre învățătorii tineri

abia pot prinde firul tradiției, instreinează de strana bisericii și întirzie de a se identifica cu imperativul mediului bănățan, ignorând, fără răutate, realitatea și avintul artistic al regiunii. Pretutindeni se resimte acest gol! Dacă afirmația dlui Velceanu e ade-vărată, atunci e trist. Foarte trist. Dascălii de odinioară ai Bănătuului au fost apostolii neobosiți cari au plămădit decenii de-a-rândul cântecul de strană și au înființat minunatele noastre coruri de plugari", spune într'un loc distinsul nostru coleg Velceanu.

— Dragă Domnule Velceanu, nu te supăra dacă în loc să pling moartea cîntecului bănățan (Mândră țară e Banatu, Că la noi cîntă tot natu) ca Ieremia pe ruinele Ierusalimului, o să te întreb: cine e de vină că mulți dintre învățătorii tineri nu sunt în stare să descifreze notele unui cîntec simplu cum ar fi *Mă-măruță—Ruță* sau *Micul toboșar* pentru clasa I? Dumneavoastră profesorii, care nu dați seama că neglijînd pregătirea învățăto-rului din punct de vedere al muzicii, îl văduviți, întii pe el, de o armă de afirmare culturală, și a doua, dați lovitură tra-diției tocmai acolo unde s'a infiripat admirabil, cum e în Ba-nat. Persoana dumitale a făcut atît pentru Banat cît a făcut Traian Grozăvescu pentru țară. Fie-ți fericită viața cită îți va fi hărăzită dela Dumnezeu. Și, din cînd în cînd, mai întoar-ce-te între noi învățătorii cei tineri, care, lipsiți de darul muzicii, totuși am dori să ne fie viața numai cîntec, și măcar doi la mie din noi, să calce pe urmele dumitale, creînd melodii pentru înățarea sufletelor, pentru încremenirea apelor și liniștea nopții...

NIC. ALBU

1 Decembrie.

Ziua de 1 Decembrie. Ziua Unirii Ardealului cu Patria Mamă s'a sărbătorit în localitate cu tot fastul.

La Catedrala Ortodoxă s'a oficiat un Te-Deum de către Protopopul Ștefan Rusu, asistat de preoții Runcan Alex. și Lazăr Cârjă.

Au asistat toate autoritățile, în frunte cu dl. Prefect Porubschi, dl. General Georgescu D. noul comandant al Diviziei 20, dl. Bersan Aurel, președintele Curții de Apel, membri corpului didactic primar și secundar, ofițerii din garnizoană și un numeros public.

După discursul ocazional ținut de dl. General Georgescu, a urmat defilarea ofițerilor și a trupei.

La ora 11 a. m. s'a desfășurat în sala mare a Palatului Cultural serbarea antirevizionistă, la care a luat parte un public foarte numeros. Programul s'a deschis cu Imnul Regal intonat de corul Școlii Normale din localitate, condus de elevul Tătaru din cl. VIII și acompaniat la orgă de dl. Heltmann, profesorul de muzică al școlii.

A urmat apoi „Pe-al nostru steag“ cântat tot de corul Școlii Normale, condus de dl. Profesor Heltmann.

Urmează cuvântarea dlui Vescan, președintele Ligii Antirevizioniste, arătând că Ardealul este pe veci unit cu Patria Mamă și nu există forță care să distrugă această unire.

Au mai luat cuvântul: protopop Rusu, în numele Bisericii Ortodoxe, părintele Dredețeanu, în numele Bisericii greco-catolice, dna I. Georgescu, în numele asociației femeilor române, dr. Manu Valentin, în nu-

mele Ofițerilor de rezervă, dr. Baciú Aurel, în numele corpului avocațial, prof. Traian Popa, în numele Astrei, Gh. Târnoveau, în numele profesorilor secundari, I. Lupșa în numele Ligii Culturale, I. Runcu în numele învățătorilor mureșeni, inginer Negulescu Aurel, Vlása Gheorghe și dr. Bad Alexandru, protestând toți contra încercărilor de a se știrbi din drepturile noastre, pentru care s'au jertfit atâtea vieți.

După masă la ora 4 a avut loc tot în sala mare a Palatului Cultural o frumoasă serbare dată cu concursul Liceului Militar, Școalei Normale, Liceului de fete, Liceului de băeți și Liceului Comercial. Dl. prof. Belea a ținut o conferință ocazională, arătând evenimentele ce au precedat marea întrunire dela Alba-Iulia, tratatul dela Trianon și cum s'a făcut România Mare. A urmat apoi un bogat program executat de elevii școalelor din localitate.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Banca Corpului Didactic Tg.-Mureș

Dăm mai jos câteva lămuriri privitoare la Banca Corpului Didactic din Tg.-Mureș, pentru Dnii. învățători din județul Mureș.

Pot fi membrii ai băncii: profesorii, învățătorii din jud. Mureș, personalul activ bugetar al școlilor de Stat, precum și asociațiile Corpului Didactic.

Inscrierea se face pe baza unei cereri în care se va arăta numărul părților sociale (capitalul) cu care solicitatorul vrea să se înscrie; cel puțin una și cel mult 100. O parte socială este egală cu 1000 lei. Plata subscrierii se face odată sau lunar, în rate potrivite cu situația fiecăruia. Retragerea din bancă nu se face decât după 5 ani dela înscriere. Se exceptează cazul când membrul părăsește județul.

Banca face operațiuni numai cu membrii ei; acordă împrumuturi și primește depuneri spre fructificare.

Împrumuturile se acordă pe baza unei cereri în care se va arăta suma, condițiunile de plată și garanța. Pentru garantarea împrumutului se va da un cambiu (bilet la ordin) în valoare minimă 4 Lei, semnat jos în dreapta de debitor și giranți. La acordarea împrumutului se va avea în vedere capitalul social, condițiile de plată și garanțiile.

Răspunderea socială a băncii fiind de 3 ori Capitalul scris, împrumuturile se acordă după aceasta normă: adică pentru 1000 Cap. Social, un membru poate obține 3—4000 lei împrumut. În orice caz, pentru

anul în curs nu se pot acorda împrumuturi mai mari 15000 lei, maximum fixat de adunarea generală, în cazuri excepționale.

Restituirea împrumuturilor se face lunar prin revizorat sau pe baza înțelegerii între bancă și debitor.

Dobânda se percepe în raport de sumă și de timp.

Toate cererile adresate băncii sunt scutite de timbru.

Asemenea și cambiile. Așa că pentru orice împrumut se dă un cambiu de 4 lei (bilet la ordin) care se semnează după cum am spus mai sus.

Banca își are sediul la Școala Normală din Tg.-Mureș și este deschisă pentru membrii din județ Marți, Joi, și Sâmbătă, de la 8—13.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Insemnări.

Cu o deosebită solemnitate, a avut loc depunerea jurământului de către noii învățatori din județul nostru. Au luat parte d-nii inspectorii generali: Dr. N. Crețu, Grigorescu și Lapedatu; dl. P. Duca, revizor școlar, dl. I. Runcu, președintele Asociației județene, dl. col. Ștefănescu din partea armatei; dl. Radu delegatul prefecturii; învățatori din oraș și împrejurimi și un numeros public. După serviciul divin iau cuvântul: părintele Leuca, d-nii: Duca rev. șc., Ioan Runcu președ. asociației, Col. Ștefănescu, Dr. N. Crețu și Grigorescu. Tuturor le răspunde dl. Sturzu din partea tinerilor învățatori — promițând că vor face din misiunea lor un apostolat, că vor uni elanul lor tineresc la munca grea dar frumoasă a celor 45.000. A urmat apoi masa comună.

Ca răspuns la telegrama trimisă de Dl. Inspector General Dr. N. Crețu cu ocazia depunerii jurământului nouilor învățatori — Dl. Ministru al Educației Naționale Dr. C. Angelescu a răspuns următoarele:

D-lui Inspector general Dr. N. Crețu

Tg -Mureș

Vă mulțumesc călduros pentru cuvintele ce mi-ați adresat cu ocazia depunerii jurământului învățătorilor noi numiți în județul Mureș și vă

rog să asigurați pe tinerii dascăli de întreaga mea dragoste și de toată grija ce le-o port pentru entuziasmul cu care își încep cariera. Îi asigur că vor fi susținuți și sporiți.

Ministrul Educației Naționale ss. Dr. C. Angelescu

Ziarele anunță că examenul de înaintare la gr. II al învățătorilor se va ține în ziua de 20 Decembrie orele 9 a. m. în centrele ce se vor fixa și publica ulterior.

Ministerul Educației Naționale a convocat pe toți inspectorii generali ai învățământului primar și primar-normal pentru ziua de 18 și 19 Decembrie a. c. Printre chestiunile la ordinea zilei va fi și aceea a înaintării învățătorilor la gradul I.

Reviste.

Acei cari au activat in coloanele revistei „Rânduri“, dau la iveală primul număr al revistei „Crișul Negru“, începând cu luna Octombrie a. c. Intr'un colț de țară, unde românismul este amenințat, o revistă de acest fel este nu numai o necesitate, dar și o poruncă a vremii. In acest Ardeal împânzit cu atâtea ziare și reviste minoritare, o revistă românească este menită să traseze o nouă dără de lumină, in întuncrecul ce ne inconjoară și să incolțească noi speranțe in inimile celor ce se interesează cât de cât de binele acestei țări. Cu atât mai bucuos salutăm apariția „Crișului Negru“, cu cât ea este emanația unui grup de dascăli, pornită nu din calcule materialiste, ci izvorită dintr'un prea cald idealism și „dintr'o prea desinteresată apreciere a greutăților vieții.

Dar, nu numai atât: Apariția acestei reviste nu este numai satisfacția unui orgoliu literar al unui grup de scriitori cu pretenții de literați, cum dealtfel cunoaștem multe reviste, ce-și ornează paginile cu numele lor, „ci ea întinde brațele tuturor condeielor talentate, tuturor acelora ce vor să înțeleagă gestul frumos al colegilor bihoreni.

Răsfoind primul număr, întâlnim îndemnurile date de dl. Constantin Bore, directorul revistei, colegilor învățatori, punând astfel in funcțiune toate forțele latente ale copilului. Dl D. Prada in articolul „Intre idealism și realitate“ face o paralelă între aceste două entități, împărțind lumea in două categorii bine distincte, deoparte societatea cu tendințele ei materialiste, iar de altă parte idealistii, ce acționează in vederea unui scop ce depășește materia, scop spiritual, socotit ca singura realitate. Are speranța că prin lupta permanentă in slujba idealului, se va schimba mentalitatea societății de azi. Dar dacă este adevărat că numai materia abrutizează pe individ, apoi nu este mai puțin adevărat că de multe ori ea formează trambulina ce ne aruncă pe culmile spiritualității.

Figura lui A. Șaguna este scoasă in relief de dl. V. Frențiu.

Dl G. Cosma arată raportul ce ar trebui să existe între școală și familie, ca astfel, lucrând mână in mână, să se desăvârșească opera educativă întreprinsă. Dl. George Sfârlea indeamnă

cititorii să se întoarcă la poezie, pe care au înlocuit-o cu romane de slabă calitate, ce otrăvesc sufletul. Revolta dsale este justificată în bună parte. Mă fac ecoul cititorilor și justific indiferența lor față de poezie „față de cel mai sublim imperiu extatic al frumuseților de artă“, opunându-i părerile unui erudit literat, care zice : „Ca ciupercile au răsărit ca din pământ o mulțime de poeți și poetași, cari au profanat arta cu scrisul lor, încât cititorul e pus azi în fața unor mari nedumeriri în ceiace privește alegerea cărților“.

Versuri simțite are dl Flueraș, iar dna Elena Vlădescu și dl Miron Mechiu semnează bune recenzii.

ȘCOALA NOASTĂ. an. IV. nr. Octombrie. Revista învățătorilor din Olt mă atrage atât prin fondul ei, cât mai ales prin forma în care apare. În bune condițiuni tehnice închide în paginile ei articole bine gândite.

Astfel, dl T. D. Firicel infățișează pe învățător ca pe un înregistrator al fenomenelor sociale, dl M. Băldescu ca pe un exponent al naționalismului constructiv, iar dl Fl. Doagă ca pe un enciclopedist, ce nu trebuie să cruțe nici sănătate, nici timp spre a se iniția în toate domeniile, chiar dacă nu intră în preocupările sale profesionale.

Ca un protest împotriva marilor istorici de talia dlui N. Iorga și dl. Giurăscu, cari nu enumără în rândul județelor cu „stațiuni preistorice“ și județul Olt, dl av. I. I. Florescu scrie articolul „Oltul preistoric“ unde, cu un bogat material documentar, aduce o ușoară muștrare celor de mai sus.

Dș. Constanța Moraru publică conferința „Metodica compunerii“, bine documentată.

Revista ne place, cum am spus-o și mai sus, dar suntem nedumeriți asupra unui lucru. Ce caută circulara Revizoratului în mijlocul revistei? Nu se putea publica și la urma revistei cum se face de obicei la toate revistele cari sunt în administrația revizoratelor, sau acesta este articolul dlui revizor școlar Al. Toma?

ARHIVELE BASARABIEI an. VIII nr. 2—3. Este o revistă de istorie și geografie, în genul Arhivelor Olteniei. Sub conducerea dlor T. G. Bulat și C. N. Tomescu, revista dă la iveală documente din timpul ocupației rusești, din care transpiră românismul Basarabenilor. Este utilă nu numai pentru specialiști, dar și pentru cei ce vor să depășească linia preocupărilor profesionale.

VATRA an. II nr. 8-9-10, este închinată lui Ioan Marian, fost vicar foraneu al Rodnei, un mare cărturar și naționalist român. În era maghiară, când opresiunile se țineau lanț, când comorile spirituale ale neamului erau furate de cei străini de el, apariția unui luptător de talia lui Ioan Marian era un semn al Providenței: Iată de ce căminul cultural ce-i poartă numele a luat inițiativa de a-i ridica un monument în comuna sa natală Zagra, ca simbol de pioasă aducere aminte. Este un merit al acelor care știu să-și cinstească înaintașii.

LUCEAFĂRUL an. II nr.10. Revista dlui Aurel Cosma junior, în numărul de față publică, prin pana dlui Ștefan Gombosiu, date biografice și considerațiuni asupra operii dlui Aurel Ciupe pictor în Tg.-Mureș. Din cele de față se vede că dl Ciupe are o vastă cultură de specialitate, cutreerând orașe străine pentru a se desăvârși în ale penelului. Îi cunoaștem multe din opere și rămâi extaziat în fața creațiilor de artă pură. Aceasta, numai în cazul când este vorba de un alt gen de pictură decât cel bisericesc.

Revista mai publică și încercările literare ale tânărului poet bănățean, elevul P. P. Belu. Greutățile familiare, mizeria în care se sbate, au făcut din elevul Belu ecoul durerilor înăbușite, ce au trebuit odată să izbucnească în versurile ce urmează:

O, nu'treba de ce sunt trist, creolă !
Tristețea mea e ceva înăscut . . .
Eu sunt un chip mobil de lut,
Iar sufletu-mi: naivă fumerolă . . .

Nu știu de ce-s tăcut. Și nici nu caut.
Poate c'ășa mi-au fost strămoșii . . .
Mă impresionează trandafirii roșii
Și cântecul funebru al unui flaut.

Și pentru ca să înlăture durerea ce i-a fost hărăzită din naștere, găsește refugiu într'un pahar cu vin:

Mai toarnă, crâșmare,
Și-mi umple paharul!
Vreau să uit viața,
Căbinul și amarul . . .

Dar sărăcia îi apasă umerii, și izbucnește în: „Spovedania săracului“

Mă simt stingher . . . străin . . .
Copil al nimănu . . .
N'am casă, haine, mamă nici iubită,
Mi-e sufletul cocioabă desvelită,
Ce-și ține viața într'un par și-un cui . . .

Este un suflet care vibrează, o inimă care simte și care poate să-și exteriorizeze simțirea. Dacă este o mai mare durere a omenirii, apoi este aceia de a nu avea posibilitatea să dai expresie propriei tale simțiri. La vârsta și cultura lui, tânărul poet Belu ne face să sperăm că dacă va merge pe drumul început, va atinge culmi nebănuite; i se vor deschide perspective strălucite pe care le reclamă talentul său necontestat. Rămâne de văzut dacă cei ce-l apreciază și caută să-l lanseze, cum este dl Aurel Cosma, își vor face datoria până la capăt.

N. GHERLAN

„FĂT-FRUMOS“ An. XI. 1936 Oct.—Noemv. Director *Leca Morariu*.

O revistă de înaltă ținută academică. Sunt ani în urmă, de când urmăresc cu deosebit interes diversele studii și comentarii datorite celor mai distinse condeie ale literaturii. Rămân neuitate polemicele de înaltă ținută critică duse în jurul LUCEAFĂRULUI poeziei noastre, atât prin contribuția dată de *Bogdan Dutcă*, cât și prin documentările distinsului profesor, *DI. Leca Morariu*.

„Făt Frumos“ aduce un neprețuit serviciu istoriei limbii noastre, prin cercetările întreprinse în jurul dialectului istro-român.

În numărul de față cetim ;

„Agata Bârsescu și Bucovina“ descrierea turneelor de teatru întreprinse de celebra artistă în capitala Moldovei de Sus. Simpatia de care s'a bucurat mai întâiu la Români, *Agata Bârsescu*, a fost aici, la Cernăuți.

„*Eminescu și Oxenstiern*“. un studiu marcant, datorit dlui *D. Murărașu*, cunoscutul comentator al operii lui *Mihail Eminescu*. Influența, filosofului *Oxenstiern* asupra *Glossei* lui *Eminescu*, reese din capitolele reproduse, în traducere și în original, din opera lui *Oxenstiern*. Nu putem trece cu vederea comentariul amplu și competent făcut de *DI. L. E. Toroaștu*, membru al Academiei Române, lucrării dlui *D. Murărașu*: *Mihail Eminescu. Literatura populară*.

„Făt-Frumos“ se poate bucura de întreaga noastră prețuire.

„*Ogorul Școalei*“. An. II No. 7 Turda.

Număr închinat pedagogului *Dr. Petru Șpan*. Este cât se poate de laudabilă fapta învățătorilor din jud. Turda. Figura bunului pedagog este evocată cu caldă recunoștință de foștii săi elevi, cari au avut fericirea să se împărtășească dintezaurul de învățătură înaltă și conformă cu sufletul poporului românesc.

Meritul acestui mare pedagog este tocmai punerea de acord a principiilor școlii *Herbart-Zilleriane*, cu sufletul și preocupările poporului nostru. De sigur, că aceste principii se potriveau mai bine directivei învățământului nostru din acea epocă : *formarea caracterului religios moral*.

E întrecut în zilele noastre, acest ideal ?

CLIPA . . . Revista literară. An. I. No. 3. Tg.-Mureș, condusă de *Vasile Netea* și *Balcys Valst*.

Zborul revistei cu titlul atât de modest, ne îndreaptă privirea spre cerul preocupărilor mai puțin legate de mâna de țărăni, frământată, zi de zi, de aceleași nevoi ale existenței. Bucura acestei evadări, măcar de o clipă, ținem să ne-o arătăm la primirea acestui bilet de bună petrecere.

Reținem „CLIPA“ . . . o prețuim. Conducătorilor, pionierii revistei noastre „PROGRES ȘI CULTURĂ. o caldă urare și un creștinesc Doamne-ajută !

LAZAR

Domnule Coleg,

În conformitate cu adresa Asociației Generale Învățătorilor din România, avem onoarea a vă comunica spre știre și conformare:

Comunicat,

De ani de zile Asociația noastră se străduiește să-și înalțe în capitala țării un local propriu care să ne facă cinste precum și așezăminte de asistență mai ales pentru colegii loviți de tuberculoză.

De ani de zile Asociația Generală și secțiile ei județene întâmpină ostilitatea organelor administrative școlare, cari fac dificultăți la strângerea cotizațiilor membrilor lor. Un ordin recent, pornit dela Ministerul Instrucțiunii, dar fără asentimentul Domnului Ministru Dr. C. Angelescu. către revizorii școlari, impune învățătorilor să plătească 10% din leafa de pe o lună, pentru construirea unei școli normale de fete la Predeal, în care să fie întreținute fiicele orfane de învățători, precum și pentru întregirea localului școlii normale de fete din Câmpulung-Muscel, care va fi transformată, se spune în sator pentru învățătorii suferinzi.

Măsura luată de organele administrative ale Ministerului și reținerea cotei de 10% de către anii revizori este abuzivă și nedreaptă.

Proteste unanime, venite din toate colțurile țării dela colegii cărora li s'a și reținut cota de 10%, fie chiar și în două rate, au fost aduse la cunoștința dlui Ministru Dr. C. Angelescu, de conducătorii Asociației, fapt care a determinat pe d. ministru să dea ordin telegrafic tuturor revizorilor ca să restituie la cerere sumele reținute.

Comitetul central prin adeziunile scrise ale membrilor săi, protestează împotriva măsurii luate de organele administrative școlare de a se face reținerea amintită, pentru următoarele motive:

a). Nu se poate reține nici un ban dela învățători, fără asentimentul lor, pentru construirea de școli normale cari vor aparține Statului, fie chiar și în cazul când în ele vor fi primite fiicele orfane de învățători.

b). Statul este oblig ca în actualele școli normale să primească pe fii și fiicele orfane de învățători fără să fie nevoie de o școală specială pentru acest scop.

c). Statul n'a ajuns, credem, în situația de a stoarce bani dela învățătorii copleșiți de atâtea greutăți și cu salarii de mizerie, mai a es cei 20000 învățători începători pentru a clădi noi școli normale.

d). Opera de asistență pentru învățători — cu banii învățătorilor — nu poate fi făcută de altcineva decât de învățător, prin conducătorii organizațiilor lor profesionale, așa cum s'a făcut și până acum. Cele peste 10 sanatorii la munte și unul la mare, construite de învățători prin secțiile județene, administrate de învățători, sunt dovada unei opere de asistență de netăgăduit. Alte sanatorii și case de odihnă sunt în curs de construcție.

e). Strângerea în mod abuziv a sumei de circa 20 milioane de lei și administrarea lor de către un comitet școlar fără participarea învățătorilor prin reprezentanții lor legalii, este un act împotriva căruia protestăm cu toată energia.

f). Ministerul poate face și este dator să facă și operă de asistență pentru învățători și școlari, dar din bugetul său.

g). Învățătorii în actualele împrejurări, când sunt în pragul iernii, cu copii la școală, cu salarii grevate de rețineri, nu pot admite nici o altă reținere.

Pentru aceste motive Comitetul Central cere dlui ministru Dr. Angelescu, apărătorul tuturor intereselor lor, să dea ordin categoric tuturor revizorilor școlari ca să restituie imediat sumele reținute până azi pentru orfelinatul din Predeal. Domnii Președinți ai tuturor secțiilor județene unde s'au făcut asemenea rețineri vor interveni în numele Asociației la revizoratele școlare respective, cerând restituirea sumelor reținute, comunicând și Asociației Generale demersurile făcute.

Eventual când sevizoratele școlare nu vor restitui sumele reținute abuziv, colegi sunt îndemnați a se adresa justiției. Credem însă, că dl ministru Dr. C. Angelescu și de data aceasta va fi de partea învățătorilor cari și-au pus în toate timpurile grele nădejdea în d-sa și va curma acest abus.

Comitetul Central.

Totodată vă comunicăm că Comitetul Asociației noastre în ședința din 5 Nov. a.c. a hotărât tot în sensul comunicatului menționat mai sus și hotărârea aceasta a fost trimisă atât Asoc. Generale, cât și Revizoratului școlar.

Tg.-Mureș, la 25 Nov 1936

Președinte : IOAN RUNCU

Secretar : FLORIAN NISTOR

PROGRES ȘI CULTURĂ

REVISTA ASOCIAȚIEI ÎNVĂȚĂTORILOR DIN JUD. MUREȘ

*Apare lunar, afară de Iulie și August, sub îngrijirea Comitetului
Asociației și redactată de un comitet.*

Redactor responsabil :
I. BUTNARIU.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Abonamentul anual :

Pentru învățători Lei 100
Pentru comitetele școlare și alte categorii. Lei 120

Toate manuscrisele, revistele și cărțile de recenzat se vor trimite
pe adresa redacției.

Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază

Redacția și Administrația :
Cooperativa de librărie „Progresul“ Tg.-Mureș.